

**BIRŽŲ RAJONO SAVIVALDYBĖS
2020–2022 METŲ STRATEGINIS VEIKLOS PLANAS**

SITUACIJOS ANALIZĖ

IŠORINĖS APLINKOS ANALIZĖ

POLITINIAI-TEISINIAI VEIKSNIAI

Tarptautiniai, valstybės lygmens. 2010 m. birželio mėn. Europos Vadovų Taryba patvirtino strategiją „Europa 2020“. Strategijos prioritetai – pažangus, tvarus ir integracinis Europos Sąjungos (toliau – ES) ekonomikos augimas. Jie apima užimtumo, investicijų į mokslinius tyrimus ir eksperimentinę plėtrą didinimą, energetiką ir kovą su klimato kaita, socialinės atskirties mažinimą ir švietimo plėtrą ES lygmeniu. Strategijoje išskirti penki pagrindiniai tikslai, kurių pagrindu nustatyti nacionaliniai siekiai, kuriuos Lietuva turi pasiekti iki dešimtmečio pabaigos:

1. Užimtumas: 72,8 % 20–64 metų žmonių turėtų turėti darbą.
2. Moksliniai tyrimai ir technologinė plėtra: 1,9 % BVP turėtų būti investuojama į mokslinius tyrimus ir technologinę plėtrą.
3. Klimato kaita ir energetika: šiltnamio efektą sukeliančių dujų kiekis turėtų būti sumažintas 15 %, palyginti su 1990 m. rodikliais; 23 % energijos turėtų būti gaminama iš atsinaujinančiųjų šaltinių; energijos vartojimo efektyvumas – energijos vartojimo sumažinimas turėtų siekti – 1,14 Mtne.
4. Švietimas: reikėtų užtikrinti, kad mokyklos nebaigusių asmenų dalis būtų mažesnė nei 9 % ir ne mažiau kaip 40 % 30–34 metų asmenų turėtų aukštąjį išsilavinimą.
5. Skurdas ir socialinė atskirtis: reikėtų bent 170 tūkst. sumažinti skurde gyvenančių ir socialiai atskirtų žmonių arba žmonių, kuriems tai gresia, skaičių.

Valstybės ilgalaikės raidos strategija patvirtinta Lietuvos Respublikos Seimo 2002 m. lapkričio 12 d. nutarimu Nr. IX-1187 „Dėl Valstybės ilgalaikės raidos strategijos“. Valstybės ilgalaikės raidos strategija – tai strateginio planavimo dokumentas, atspindintis Valstybės ilgalaikės raidos viziją, pagrįstą ekonominės, socialinės-kultūrinės ir politinės situacijos analize. Valstybės ilgalaikės raidos strategija turėtų tapti svarbiausiu planavimo dokumentu, kuris padėtų suderinti tarpusavyje ir integruotų valstybės bendrąsias ir šakines strategijas. Šioje strategijoje numatoma Valstybės ilgalaikės raidos vizija, atspindinti tarpusavyje suderintas visų sektorių ilgalaikės plėtros kryptis.

Valstybės ilgalaikės raidos strategijoje numatyti ilgalaikiai valstybės raidos prioritetai:

- Žinių visuomenė
- Saugi visuomenė
- Konkurencinga ekonomika

Nacionalinė darnaus vystymosi strategija patvirtinta Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2003 m. rugsėjo 11 d. nutarimu Nr. 1160 „Dėl Nacionalinės darnaus vystymosi strategijos patvirtinimo ir įgyvendinimo“. Šioje strategijoje įvardinti Lietuvos darnaus vystymosi prioritetai: nuosaikus ir darnus ūkio šakų ir regionų ekonomikos vystymasis; socialinių ir ekonominių skirtumų tarp regionų ir regionų viduje mažinimas išsaugant jų savitumą; pagrindinių ūkio šakų (transporto, pramonės, energetikos, žemės ūkio, būsto, turizmo) poveikio aplinkai mažinimas; efektyvesnis gamtos išteklių naudojimas ir atliekų tvarkymas; pavojaus žmonių sveikatai mažinimas; pasaulio klimato kaitos ir jos padarinių švelninimas; geresnė biologinės įvairovės apsauga; geresnė kraštovaizdžio apsauga ir racionalus tvarkymas; užimtumo didinimas, nedarbo, skurdo ir socialinės atskirties mažinimas; švietimo ir mokslo vaidmens didinimas; Lietuvos kultūrinio savitumo išsaugojimas.

2009 m. parengta ir Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2009 m. spalio 11 d. nutarimu Nr. 1247 patvirtinta Nacionalinės darnaus vystymosi strategijos nauja redakcija. Pagrindinis darnaus vystymosi siekis išlieka tas pats, tačiau atsižvelgus į atnaujintos ES darnaus vystymosi strategijos prioritetus suformuluoti du nauji prioritetai: tausojantis vartojimas ir vystomasis bendradarbiavimas. Tai prioriteto „Skurdas pasaulyje ir darnaus vystymosi iššūkiai“ atitikmuo, kuriame suformuluoti svarbiausi Lietuvos įsipareigojimai taikos užtikrinimo pasaulyje ir skirtumų tarp išsivysčiusių ir besivystančių valstybių mažinimo srityse. Pagrindinių ūkio šakų (transporto, pramonės, energetikos, žemės ūkio, būsto, turizmo) poveikio aplinkai mažinimas didinant ekologinį jų efektyvumą ir įtraukiant aplinkos interesus į jų vystymosi strategijas – itin svarbus Lietuvos darnaus vystymosi prioritetas.

Lietuvos pažangos strategija „Lietuva 2030“ patvirtinta Lietuvos Respublikos Seimo 2012 m. gegužės 15 d. nutarimu Nr. XI-2015. Strategijoje išskirtos pažangai svarbios vertybės – atvirumas, kūrybingumas ir atsakomybė bei 3 pažangos sritys: visuomenė, ekonomika ir valdymas. Pokyčiai pažangos srityse įtvirtins pažangos vertybes, o šios taps sąmoningu žmonių siekiu kiekvienoje iš pažangos sričių. Pokyčių laukiama šiose srityse: 1) sumani visuomenė, 2) sumani ekonomika ir 3) sumanus valdymas. Tai 3 prioritetai, kurie detalizuoti rengiant vidutinio laikotarpio strateginius dokumentus, programas, planus. Strategijai įgyvendinti patvirtinta Nacionalinės pažangos programa, kuri yra pagrindinis valstybės plėtros strateginis dokumentas, taip pat – ir Europos Sąjungos paramai panaudoti Lietuvoje 2014–2020 metais. Strategija bus įgyvendinama per vidutinio laikotarpio planavimo dokumentus (2014–2020 metų nacionalinę pažangos programą ir kt.).

Regiono lygmenys. Nacionalinė regioninė politika formuojama atsižvelgiant į Europos Sąjungos regioninės politikos prioritetus ir tikslus. Regioninė politika glaudžiai siejasi su ES struktūrine politika, kurios tikslas – finansinėmis priemonėmis ir nacionalinių regioninių politikų koordinavimu mažinti ES valstybių ekonominio ir socialinio išsivystymo skirtumus.

Lietuvoje yra ryškių regioninių gamtinių, ekonominių, demografinių ir infrastruktūros sąlygų, lemiančių ūkio plėtrą, skirtumų, kurie lemia nemažus gyventojų užimtumo, pajamų lygio ir kitų socialinio-ekonominio regionų išsivystymo rodiklių skirtumus. Siekiant subalansuoti Lietuvos ūkio plėtrą regioniniu aspektu bei užtikrinti visų regionų tolygią ekonominę plėtrą ir ekonominę bei socialinę sanglaudą rengiami regionų plėtros planai.

Panevėžio regiono 2014–2020 m. plėtros planas patvirtintas Panevėžio regiono plėtros tarybos 2015 m. spalio 15 d. sprendimu Nr. 51/4S-23. Regiono plėtros vizija: Panevėžio regionas – modernus Aukštaitijos regionas, skatinantis žmogų tobulėti, užtikrinantis jam saugią, kokybišką ir sveiką aplinką, kurioje gera gyventi ir dirbti. Numatyti du plėtros prioritetai: „Kokybiškos viešosios paslaugos“ ir „Ekonominiam augimui palanki aplinka“. Pokyčių tikimasi įgyvendinant 26 priemones. Planuojamas lėšų poreikis planui įgyvendinti – 291 mln. Eur, iš jų Europos Sąjungos fondų lėšos – 242 mln. Eur.

Panevėžio regiono integruota teritorijų vystymo programa patvirtinta Lietuvos

Respublikos vidaus reikalų ministro 2015 m. rugsėjo 10 d. įsakymu Nr. 1V-714 „Dėl Panevėžio regiono integruotos teritorijų vystymo programos patvirtinimo“. Programa skirta nustatyta tvarka išskirtų **tikslinių teritorijų (Biržų ir Kupiškio miestai)**, pereinamojo laikotarpio probleminių teritorijų (Pasvalio ir Rokiškio rajonų savivaldybės) ir susietų teritorijų (Panevėžio rajono savivaldybė) kompleksinės plėtros projektams finansuoti. Programa siekiama sumažinti gyvenamosios aplinkos kokybės netolygumus išskirtose teritorijose, skatinti socialinę ir ekonominę plėtrą. Bendra Programoje suplanuotų Biržų rajono savivaldybės veiksmų vertė – apie 8,5 mln. Eur.

Savivaldybės lygmens. Biržų rajono savivaldybės veikla planuojama orientuojantis į nacionaliniu lygiu patvirtintų strategijų prioritetus, taip pat atsižvelgiant į Panevėžio regiono 2014–2020 m. plėtros plano bei vykdant Biržų rajono plėtros 2016–2020 m. strateginio plano prioritetus ir tikslus. Savivaldybės veiklą taip pat lemia šie pagrindiniai nacionaliniai strateginiai dokumentai: Valstybės ilgalaikės raidos strategija, Nacionalinė darnaus vystymosi strategija, Lietuvos inovacijų plėtros 2014–2020 metų programa.

Biržų rajono savivaldybės plėtros 2016–2020 m. strateginis planas patvirtintas Biržų rajono savivaldybės tarybos 2015 m. spalio 9 d. sprendimu Nr. T-234. (Daugiau informacijos pateikiama šio plano Vidinės aplinkos analizės dalyje „Planavimo sistema“).

EKONOMINIAI VEIKSNIAI

BENDRIEJI EKONOMINIAI RODIKLIAI

Pagal 2019 m. I pusmečio ekonominius rodiklius iki 3,7 proc. padidinta 2019 m. Lietuvos bendrojo vidaus produkto (BVP) pokyčio projekcija – tai 1,03 procentinio punkto daugiau, nei buvo numatyta 2019 m. kovą. Vidutiniu laikotarpiu turėtų tęstis nuosaikūs Lietuvos ekonomikos augimas – 2020 m. BVP pokytis turėtų sudaryti 2,4 proc., o 2021–2022 m. stabilizuotis ties 2,3 procento.

Gera namų ūkių finansinė padėtis skatino vidaus vartojimą, kuris buvo esminis pirmojo pusmečio ekonominio aktyvumo veiksnys (lėmė daugiau nei pusę pirmojo pusmečio BVP augimo). Optimistiniai vartotojų lūkesčiai ir istoriškai geriausios būsto įperkamumo galimybės sąlygojo sparčiai augančias investicijas į būstą. Investicinį procesą taip pat skatino tiek tiesioginių užsienio investicijų bei Europos Sąjungos (ES) finansinės paramos lėšomis vykdomi projektai, tiek racionalaus verslo siekis pabrangus darbo jėgai išlaikyti pelningumą ir neprarasti konkurencingumo investuojant į našumą didinančias priemones. Pirmąjį pusmetį 8,2 proc. augusios investicijos lėmė apie trečdalį BVP augimo. Lietuvos užsienio prekyba pirmąjį pusmetį išliko aktyvi – realus prekių ir paslaugų eksportas išaugo 6,6 proc., importas – 5 proc. Suprastėjusios prielaidos dėl globalios ekonomikos perspektyvų ir jau kelis mėnesius iš eilės blogėjantys Lietuvos verslo lūkesčiai rodo, kad antrąjį 2019 m. pusmetį ekonomikos aktyvumas turėtų sulėtėti.

Šio scenarijaus sudarymo metu išorės aplinka išliko nestabili, o neapibrėžtumas dėl pasaulio ekonomikos perspektyvų ir politinių sprendimų dėl tarptautinės prekybos ir „Brexit“ neišnyko. Nors naujausiose tarptautinių institucijų prognozėse nekeičiama nuostata, kad globali ekonomika 2020 m. turėtų atsigauti, šis numatomas atsigavimas trapus, paremtas prielaidomis, kad įtampa tarptautinės prekybos srityje nestiprės ir bus išvengta chaotiško „Brexit“.

Vidaus paklausa vidutiniu laikotarpiu turėtų išlikti esminiu Lietuvos ekonomikos varikliu. Ją skatins Vyriausybės sprendimai, susiję su gyventojų pajamų didinimu bei paskatų investuoti stiprinimu, tiesioginių užsienio investicijų ir ES finansinės paramos lėšomis finansuojamų investicijų projektų įgyvendinimas. Scenarijus parengtas darant prielaidą, kad siekdami optimizuoti pelnus Lietuvos verslininkai turėtų tęsti investicijas į veiklos automatizavimą, technologinį atsinaujinimą, inovacijas ir kitas veiklos efektyvumą ir darbo našumą didinančias

priemonės.

Padėtis darbo rinkoje darbuotojams išliks palanki visą vidutinį laikotarpį. Nors pastaruoju metu pagerėjo migracijos tendencijos – per pirmuosius septynis 2019 m. mėnesius į Lietuvą atvyko daugiau gyventojų nei išvyko iš šalies, dėl natūralios gyventojų kaitos darbingo amžiaus gyventojų skaičius šalyje mažės visą vidutinį laikotarpį, todėl darbdavių konkurencija dėl kvalifikuotų 4 darbuotojų turėtų išlikti. Vis dėlto atvykusieji į šalį gyventojai padidino darbo jėgos pasiūlą ir sumažino pastaraisiais metais susiformavusią įtampą darbo rinkoje bei sudarė sąlygas tvariau augti darbo užmokesčiui privačiame sektoriuje. Vidutiniu laikotarpiu darbo užmokesčio pokyčius šalies ūkyje iš esmės lems Vyriausybės vykdoma viešojo sektoriaus darbo užmokesčio politika, sprendimai dėl MMA dydžio ir verslo siekis pritraukti ir išlaikyti kvalifikuotus darbuotojus.

Energinių prekių kainų svyravimai ir tebevykstantis paslaugų kainų konvergencijos procesas vidutiniu laikotarpiu išliks esminiais infliacijos raidą lemiančiais veiksniais. Scenarijuje numatoma, kad vidutinė metinė infliacija kasmet nuosaikiai mažės, o gyventojų pajamos vidutiniu laikotarpiu augs sparčiau nei kainos, todėl namų ūkių perkamoji galia vidutiniu laikotarpiu išliks stipri.

Lietuvos eksportuotojų laukia iššūkiai – jiems vidutiniu laikotarpiu teks taikytis prie kintančių ekonominių aplinkybių, tęsti investicijas siekiant didinti konkurencingumą, valdyti valiutų riziką, priimti sprendimus, mažinančius gamybos sąnaudas ir didinančius veiklos efektyvumą, diversifikuoti eksporto rinkas.

Scenarijus parengtas darant prielaidą, kad bus tęsiama apdairi fiskalinė politika, o efektyvus ES finansinės paramos panaudojimas kartu su vidaus paklausą stiprinančiomis Vyriausybės priemonėmis padidėjusio išorės aplinkos neapibrėžtumo sąlygomis atliks ekonomiką stabilizuojantį vaidmenį.

LR Finansų ministerija numato, kad vidutinė metinė infliacija, apskaičiuota pagal su kitomis ES valstybėmis narėmis metodologiškai suderintą vartotojų kainų indeksą (SVKI), 2019 m. sudarys 2,4 proc., 2020 m. – 2,3 proc. – atitinkamai 0,2 ir 0,1 procentinio punkto daugiau nei numatyta 2019 m. kovo mėnesį. Projektacija padidinta atsižvelgus į numatomą spartesnę darbo užmokesčio augimo tempą, stiprėjantį spaudimą maisto produktų kainoms ir pasikeitusią techninę prielaidą dėl pasaulinių naftos kainų. Vėlesniais vidutinio laikotarpio metais kainų pokyčio tempas nuosaikiai lėtės, tačiau išliks gana artimas šiuo metu stebimam tempui ir 2021 m. sudarys 2,1 proc., 2022 m. – 2,0 procento. Scenarijus parengtas remiantis techninėmis prielaidomis, kad nuo 2021 metų pasaulinės naftos kainos ir euro dolerio kursas išliks stabilūs. Didesnės investicijos į būsto, inžinerinių statinių projektus, siekis didinti veiklos efektyvumą ir išlikti konkurencingiems veikiant didelio globalių politinių sprendimų neapibrėžtumo sąlygomis skatins spartesnę bendrojo pagrindinio kapitalo formavimo (BPKF) augimo tempą 2019 m., nei buvo numatyta 2019 m. kovą – projektuojamas 7,5 proc. augimas (2 procentiniais punktais spartesnis augimo tempas, nei buvo numatyta š. m. kovą). 2020–2022 m. BPKF tendencijos nuo numatytyjų 2019 m. kovą nepasikeitė. Numatome, kad investicijos į fiksuotąjį kapitalą 2020 m. augs 4,9 proc., 2021 ir 2022 m. po 4 proc. kasmet. Finansų ministerijos 2019 m. rugsėjį paskelbtame Lietuvos ekonominės raidos scenarijuje numatomi pagrindiniai ekonominės raidos rodikliai:

Makroekonominiai rodikliai / Metai	2018	Projekcija (2019 m. rugsėjis)				
		2018	2019	2020	2021	2022
	reikšmė	pokytis, proc.	pokytis, proc.	pokytis, proc.	pokytis, proc.	pokytis, proc.
BVP palyginamosiomis kainomis, mln. Eur	37216,2	3,5	3,7	2,4	2,3	2,3
Vidutinis mėnesinis bruto darbo užmokestis, Eur	924,1	10,0	8,3	7,4	5,8	5,5
Nedarbo lygis*, proc. (pagal gyventojų užimtumo tyrimo apibrėžtį) *Rodiklio reikšmė 2018-2022 m.	6,1	-14,1	-1,6	-1,6	0	0

Duomenų šaltinis: <http://finmin.lrv.lt/lt/aktualus-valstybes-finansu-duomenys/ekonomines-raidos-scenarijus>

Prognozuojama, kad 2020 m. valstybės biudžeto pajamos kartu su ES investicijomis ir kitos tarptautinės paramos lėšomis sieks 11545,3 mln. Eur, arba 9 proc. daugiau nei buvo planuota 2019 m., o asignavimai – 12650,1 mln. Eur, arba 944,2 mln. Eur daugiau nei buvo planuota 2019 m.

Numatoma, kad valstybės biudžeto ir savivaldybių biudžetų konsoliduotos visumos pajamos (kartu su ES investicijomis ir kitomis tarptautinės paramos lėšomis) 2019 metais sudarys 13,681 mlrd. Eur, arba 9,5 proc. daugiau, nei buvo planuojama gauti 2019 m. (Duomenų šaltinis: Lietuvos Respublikos finansų ministerija).

Vienas iš svarbiausių konkurencingumo ekonominių rodiklių yra tiesioginės užsienio investicijos (toliau – TUI). TUI apimtys Biržų rajono savivaldybėje 2018 m. pabaigoje siekė 6,96 mln. Eur, 2017 m. – 11,13 mln. Eur ir palyginti su 2017 m. (11,13 mln. Eur), sumažėjo 39 proc. ir sudarė 1,78 proc. Panevėžio apskrities TUI. TUI apimtys vienam Biržų rajono gyventojui 2018 m. palyginti su 2017 m. sumažėjo 37,5 proc. ir 2018 m. pabaigoje siekė 300 Eur (2017 m. pabaigoje buvo 480 Eur). Pagal vienam gyventojui tenkančias TUI Biržų rajonas 2018 m. iš visų Panevėžio apskrities savivaldybių atsiliko nuo Panevėžio miesto (3297 Eur), Panevėžio rajono (1494 Eur), Rokiškio (1157 Eur) bei Pasvalio (389 Eur). (Duomenų šaltinis: Lietuvos statistikos departamentas).

Materialinės investicijos (toliau – MI) – tai investicijos ilgalaikiam materialiajam turtui sukurti, įsigyti arba jo vertei padidinti. MI Biržų rajone 2018 m. – 14,1 mln. Eur (prognozuojamas rodiklis), 2017 m. – 14 mln. Eur ir lyginant su 2017 m. padidėjo 0,72 proc. Atitinkamai padidėjo ir MI apimtys, tenkančios vienam gyventojui: nuo 578 Eur 2017 m. iki 601 Eur (prognozuojamas rodiklis) 2018 m. (padidėjimas – 3,98 proc.). MI tenkančios vienam gyventojui Biržų rajono savivaldybėje 2018 m. buvo mažiausios apskrityje. (Duomenų šaltinis: Lietuvos statistikos departamentas).

VERSLAS

2019 m. pradžioje Biržų rajone veikė 485 (2018 m. pradžioje – 469, 2017 m. pradžioje – 463) ūkio subjektai, o 1000-iai gyventojų teko 48,94 (2017 m. pradžioje – 45,8) registruotų ir 20,93 (2018 m. pradžioje – 20,24, 2017 m. pradžioje – 18,8) veikiančių ūkio subjektų. Veikiančių ūkio subjektų 1000-iai gyventojų 2019 m. pradžioje šalyje buvo 1,8 karto daugiau nei savivaldybėje, o nuo Panevėžio apskrities veikiančių ūkio subjektų 1000-iai gyventojų savivaldybė atsiliko 29,8 proc. (Duomenų šaltinis: Lietuvos statistikos departamentas).

Smulkus ir vidutinis verslas yra vienas iš svarbiausių ekonomikos augimo veiksnių, turintis esminį poveikį bendrai šalies ūkio raidai, naujų darbo vietų kūrimui ir socialiniam stabilumui. 2019 m. pradžioje 70,72 proc. Biržų rajone veikusių ūkio subjektų (arba 343 įmonės) buvo mažos ir vidutinės įmonės. Daugiausia tai uždarnosios akcinės bendrovės ar individualios įmonės statusą turinčios įmonės, kuriose dirbo iki 4 (68,04 proc. įmonių) darbuotojų. Lietuvoje mažos ir vidutinės įmonės sudarė 80,41 proc., Panevėžio apskrityje –

73,46 proc. nuo visų veikusių ūkio subjektų. *(Duomenų šaltinis: Lietuvos statistikos departamentas).*

Dalis gyventojų ūkinę-komercinę veiklą vykdo įsigydami verslo liudijimus Lietuvos Respublikos Vyriausybės nustatytoms veiklos rūšims vykdyti. Iš 89 LR Vyriausybės nustatytų veiklos rūšių, kuriomis verčiantis gali būti perkami verslo liudijimai, 560 (2018 m. – 576, 2017 m. – 620, 2016 m. – 573) Biržų rajono gyventojų vertėsi 46 (2018 m. – 47, 2017 m. – 47, 2016 m. – 49) veiklos rūšimis *(Duomenų šaltinis – Valstybinė mokesčių inspekcija).*

Nuo veiklos, vykdomos įsigyjant verslo liudijimus, 2019 m. sumokėta 27,772 tūkst. Eur gyventojų pajamų mokesčio (2018 m. – 25,666 tūkst. Eur, 2017 m. – 26,420 tūkst. Eur).

Gyventojai daugiausiai verslo liudijimus pirkė pagal šias veiklos rūšis: statybos veiklai – 122 (2018 m. – 124, 2017 m. – 145, 2016 m. – 138) gyventojai; prekybos veiklai – 118 (2018 m. – 128 m., 2017 m. – 134, 2016 m. – 136) gyventojai; kirpyklų, kosmetikos kabinetų ir salonų, soliariumų veiklai – 58 (2018 m. – 51, 2017 m. – 60, 2016 m. – 59) gyventojai; kvalifikacijos tobulinimo ir papildomo mokymo veiklai – 43 (2018 m. – 45, 2017 m. – 51, 2016 m. – 45) gyventojai; statybinių dailidžių ir stalių dirbinių, medinės taros, kitų medienos gaminių gamybai, remontui – 34 (2018 m. – 34, 2017 m. – 30, 2016 m. – 32) gyventojai; variklinių transporto priemonių techninei priežiūrai ir remontui – 23 (2018 m. – 20, 2017 m. – 25, 2016 m. – 27) gyventojai; medienos ruošai, malkų gamybai – 22 (2018 m. – 22, 2017 m. – 18, 2016 m. – 35) gyventojai.

Savivaldybės taryba, skatindama gyventojus užsiimti veiklomis, kuriomis gali būti verčiamasi, turint verslo liudijimą, nustatė mažesnius gyventojų pajamų mokesčio tarifus asmenims, 2018 m. įsigyjantiems verslo liudijimą verstis verslo liudijime nurodytos rūšies veikla Biržų rajono savivaldybės teritorijoje, taip pat visoje Lietuvos Respublikoje, išskyrus Alytaus, Kauno, Klaipėdos, Palangos, Panevėžio, Šiaulių, Vilniaus miestų savivaldybių ir Marijampolės bei Neringos savivaldybių teritorijas. Taip pat taikė 50 proc. pajamų mokesčio už verslo liudijimą lengvatas pensinio amžiaus gyventojams, tėvams, auginantiems tris ir daugiau vaikų, arba auginantiems bent vieną neįgalų vaiką, tėvams, vieniems auginantiems vaikus, asmenims, įsigyjantiems verslo liudijimą verstis tradicinių amatų veikla, ir asmenims, gaunantiems laikotarpį, kuriam įsigyjamas verslo liudijimas, su darbo santykiais ar jų esmę atitinkančiais santykiais susijusių pajamų. Neįgaliesiems asmenims, kuriems nustatytas 30–40 proc. darbingumo lygis, sumažino 60 proc., o asmenims, kurių darbingumo lygis 45–55 proc. – 40 proc. Bedarbiams, kurie nustatyta tvarka įregistruoti teritorinėje darbo biržoje, sumažino mokesť 40 proc.

Nuo mokesčio už verslo liudijimą buvo atleisti neįgalieji, kuriems nustatytas 0–25 proc. darbingumo lygis, ir mokiniai arba studentai.

Savivaldybės tarybos nustatytomis mokesčio už verslo liudijimus lengvatomis 2019 m. pasinaudojo 341 (2018 m. – 383, 2017 m. – 425, 2016 m. – 403) asmuo, lengvatų suma – 8667 Eur (2018 m. – 9209 Eur, 2017 m. – 10406 Eur, 2016 m. – 9873 Eur). *(Duomenų šaltinis: Savivaldybės administracijos informacija).*

STATYBOS IR GYVENAMASIS FONDAS

2019 m. pabaigoje Savivaldybės būsto fondą sudarė 420 butų, kurių bendras naudingas plotas – 16,2 tūkst. kv. m. 2019 m. į Savivaldybės būsto fondą įrašyti 3 įsigyti butai, iš kurių 2 butai nupirkti įgyvendinant ES struktūrinių fondų lėšomis finansuojamą projektą „Biržų rajono savivaldybės socialinio būsto fondo plėtra“, 1 butas – Savivaldybės biudžeto lėšomis.

Savivaldybės socialinio būsto fondas per metus padidėjo 13 butų: 2018 m. pabaigoje socialinį būstą sudarė 199 butai (plotas – 7,9 tūkst. kv. m), 2019 m. pabaigoje – 222 butai (plotas – 8,7 tūkst. kv. m).

Savivaldybėje sudarytas Asmenų ir šeimų, turinčių teisę į socialinio būsto nuomą, sąrašas, palyginus su 2018 m., sumažėjo: 2018 m. pabaigoje sąraše buvo 112 asmenų (šeimų), o 2019 m. pabaigoje – 102 asmenys (šeimoms). 2019 m. sumažėjo ir besikreipiančių dėl

Savivaldybės socialinio būsto nuomos asmenų (šeimų) skaičius: 2018 m. į sąrašus Savivaldybės socialinio būsto nuomai įrašyti 67 asmenys (šeimos), 2019 m. – 54 asmenys (šeimos) (2016 m. – 45, 2014 m. – 62).

2019 m. pabaigoje sąraše savivaldybės socialiniam būstui išsinuomoti buvo įrašytos 102 šeimos (2018 m. – 112, 2016 m. – 134, 2014 m. – 239): jaunos šeimos sudarė 22,5 proc. (2018 m. – 22,4 proc., 2016 m. – 18,7 proc., 2014 m. – 25,5 proc.), šeimos, auginančios tris ar daugiau vaikų – 5 proc. (2018 m. – 6 proc., 2016 m. – 7,5 proc., 2014 m. – 8,4 proc.), likę be tėvų globos asmenys – 5 proc. (2018 m. – 7,5 proc., 2016 m. – 6 proc., 2014 m. – 4,2 proc.), neįgalieji ir sergantys lėtinių ligų sunkiomis formomis – 17,6 proc. (2018 m. – 14,9 proc., 2016 m. – 14,2 proc., 2014 m. – 11,7 proc.), bendrajame sąraše – 47 proc. (2018 m. – 44,8 proc., 2016 m. – 49,2 proc., 2014 m. – 47,7 proc.). Didžiausią dalį į Asmenų ir šeimų, turinčių teisę į socialinio būsto nuomą, sąrašą įrašytų asmenų sudaro vieniši asmenys – 60,8 proc.

2019 m. Savivaldybės būstu aprūpinti 25 asmenys (šeimos) (2018 m. – 47, 2016 m. – 22, 2014 m. – 31), iš jų: socialinis būstas išnuomotas 20 asmenų (šeimų), bendrabučio patalpos – 5 asmenims (šeimoms). *(Duomenų šaltinis: Savivaldybės administracijos informacija)*

TRANSPORTAS

Biržų rajono savivaldybėje yra 36 valstybinės reikšmės keliai, iš kurių 5 krašto ir 31 rajoninis. Šių kelių bendras ilgis – 451 km. Visi rajone esantys krašto keliai turi patobulintą dangą, tačiau rajoninių kelių tinklas su patobulinta danga sudaro tik 32,8 proc., t. y. 9,5 proc. mažiau nei Lietuvos vidurkis. Valstybinių kelių struktūroje vyrauja žvyrkeliai – 52 proc. Tokią situaciją nulėmė nedidelis eismo intensyvumas rajoniniuose keliuose. Bendroje kelių tinklo struktūroje vyrauja vietinių kelių tinklas, kuris sudaro 68,1 proc. viso kelių tinklo.

2018 m. lapkričio 29 d. sprendimu Nr. T-238 buvo patvirtintas Biržų rajono savivaldybės teritorijos vietinės reikšmės viešųjų kelių tinklo išdėstymo žemėtvarkos schemos (toliau – Schema) keitimas. Schemos duomenimis bendras Biržų rajono savivaldybėje esančių vietinės reikšmės viešųjų kelių (gatvių) ilgis – 907,7 km. Iš jų Biržų miesto vietinės reikšmės viešųjų kelių (gatvių) ilgis – 81,5 km. Žvyro kelių dalis Biržų rajono savivaldybėje 2016 m. buvo didžiausia, o kelių su patobulinta danga – mažiausia Panevėžio apskrityje. Tai rodo, kad vietinės reikšmės kelių dangai tobulinti būtinos didesnės investicijos.

2019 m. atlikti susisiekimo komunikacijų Biržų m. Aušros g. rekonstravimo darbai (įrengta nauja asfalto danga), atlikti Biržų m. J. Nastopkos g., Žvejų g. ir Ežero g. rekonstravimo darbai (įrengta nauja važiuojamosios dalies danga, apšvietimas ir šaligatviai). Baigti Biržų m. Pėsčiųjų tilto per Širvėnos ežerą (Jaunimo g.) kapitalinio remonto darbai, įrengtas naujas ir modernus tilto apšvietimas. Užbaigtas naujo Dviračių ir pėsčiųjų tako įrengimas (II etapas) Biržų m. J. Basanavičiaus, Malūno, Atgimimo ir Jaunimo g. prie Širvėnos ežero. Rekonstruojant šaligatvius ir apšvietimą Biržuose, Kęstučio g. (nuo Rotušės g. iki Vabalninko g.) atlikti dalies šaligatvio įrengimo darbai. Biržų m. Vilniaus g. (nuo J. Janonio a. iki J. Janonio g.) ir S. Dagilio g. bei Žemojoje g. rekonstruoti apšvietimo tinklai, įrengtas modernus apšvietimas.

Individualių lengvųjų automobilių skaičius 2018 m. Biržų rajone, kaip ir Lietuvoje bei Panevėžio apskrityje, padidėjo. Biržų rajone 2018m., lyginant su 2017 m., individualių lengvųjų automobilių skaičius nežymiai padidėjo nuo 10 981 iki 11 329 vnt. (beveik 3,17 proc.). Lyginant 2018 ir 2014 m. duomenis, šis skaičius padidėjo 20,44 proc. (nuo 406 automobilių / 1000-iui gyventojų 2014 m. iki 489– 2018 m.), o lyginant 2018 m. su 2017 m. padidėjo 6,07 proc. (nuo 461 automobilių / 1000-iui gyventojų 2017 m. iki 489 – 2018 m.). Tačiau pagal šį rodiklį 2018 m. Biržų rajonas lenkė Lietuvos Respublikos (439 automobilių 1000-iui gyventojų), Panevėžio apskrities (470 automobiliai 1000-iui gyventojų), ir Panevėžio apskrities savivaldybių (išskyrus Panevėžio rajono ir Kupiškio rajono savivaldybes) vidurkius. *(Duomenų šaltinis: Lietuvos statistikos departamentas).*

Nuo automobilių skaičiaus keliuose neatsiejamas ir kelių eismo įvykių skaičius. 2018 m.

Biržų rajone užregistruoti 22 (2016 m. – 16) kelių eismo įvykiai, kurių metu buvo sužeista 20 (2015 m. – 19) žmonių ir žuvo 4 (2015 m. – 3) žmonės. Kelių eismo įvykių skaičius rajone 2014–2018 m. sumažėjo 29 proc., kai Lietuvoje ir Panevėžio apskrityje šis rodiklis sumažėjo, atitinkamai 9,3 ir 2,5 proc. (*Duomenų šaltinis: Lietuvos statistikos departamentas*).

Lietuvos Respublikos vietos savivaldos įstatyme nustatyta viena iš savarankiškųjų savivaldybių funkcijų – vietinės reikšmės kelių ir gatvių priežiūra, taisymas, tiesimas ir saugaus eismo organizavimas. Vykdydama savo funkcijas Biržų rajono savivaldybės taryba 2019 m. gegužės 10 d. sprendimu Nr. T-96 paskirstė Biržų rajono savivaldybės Kelių priežiūros ir plėtros programos lėšas (1118,0 tūkst. Eur) vietinės reikšmės keliams (gatvėms) tiesti, taisyti (remontuoti), prižiūrėti ir saugaus eismo sąlygoms užtikrinti. Iš viso 2019 m. panaudota 1 519,1 tūkst. Eur Kelių priežiūros ir plėtros programos lėšų. Iš jų einamiesiems tikslams 467,8 tūkst. Eur. Savivaldybei skirtų valstybės biudžeto specialiųjų tikslinių dotacijų panaudota 407,2 tūkst. Eur. 2018 m. vietinės reikšmės kelių, gatvių, šaligatvių, pėsčiųjų ir dviračių takų priežiūrai, atnaujinimui ir plėtrai iš Kelių priežiūros ir plėtros programos panaudota 1 528,42 tūkst. Eur (iš jų Savivaldybei skirtos valstybės biudžeto specialios tikslinės dotacijos – 559,6 tūkst. Eur). 2017 m. pagal šią programą panaudota 1 599,8 tūkst. Eur. Iš Savivaldybės biudžeto 2019 m. panaudota iki 100 tūkst. Eur (2018 m. – apie 150 tūkst. Eur).

Keleivių vežimą autobusais vietinio (miesto ir priemiesčio) ir tolimojo reguliaraus susisiekimo kelių transporto maršrutais Biržų rajone vykdo savivaldybės kontroliuojama įmonė – uždaroji akcinė bendrovė Biržų autobusų parkas. Bendrovė aptarnauja 6 tolimojo susisiekimo, 1 miesto ir 30 (2018 m. – 28) priemiesčio reguliaraus susisiekimo maršrutų. 2019 m. pervežta 222,2 tūkst. (2018 m. – 245,8 tūkst., 2017 m. – 423,1 tūkst., 2016 m. – 426,2 tūkst., 2015 m. – 444,2 tūkst., 2014 m. – 507,9 tūkst., 2013 m. – 551,4 tūkst., 2011 m. – 645,7 tūkst.) keleivių, iš jų miesto maršrutuose – 37,7 tūkst. (2018 m. – 38,3 tūkst., 2017 m. – 51,6 tūkst., 2016 m. – 52,1 tūkst., 2015 m. – 53,8 tūkst., 2014 m. – 63,0 tūkst., 2013 m. – 65,5 tūkst., 2011 m. – 80,6 tūkst.), priemiesčio – 54,6 tūkst. (2018 m. – 66,3 tūkst., 2017 m. – 217,9 tūkst., 2016 m. – 208,4 tūkst., 2015 m. – 225,0 tūkst., 2014 m. – 262,8 tūkst., 2013 m. – 298,2 tūkst., 2011 m. – 360,9 tūkst.), tolimojo susisiekimo – 127 tūkst. (2018 m. – 135 tūkst., 2017 m. – 148,3 tūkst., 2016 m. – 161,3 tūkst., 2015 m. – 165,4 tūkst., 2014 m. – 177,5 tūkst., 2013 m. – 184,1 tūkst., 2011 m. – 201,9 tūkst.), užsakomaisiais reisais – 2,9 tūkst. (2018 m. – 6,2 tūkst., 2017 m. – 5,3 tūkst., 2016 m. – 4,5 tūkst., 2015 m. – 4,6 tūkst., 2014 m. – 4,6 tūkst., 2013 m. – 3,6 tūkst., 2011 m. – 2,3 tūkst.) keleivių. 2019 m., palyginus su 2017 m., matyti, kad pervežtų keleivių skaičius mažėjo. Biržų autobusų parko veikla, vykdančią būtinus visuomenei keleivinio kelių transporto viešųjų paslaugų įsipareigojimus, nuostolinga. Nuostolių suma 2017 m. – 121,6 tūkst. Eur (2016 m. – 105,6 tūkst., 2015 m. – 73,26 tūkst. Eur, 2014 m. – 75,98 tūkst. Eur, 2013 m. – 46,3 tūkst. Eur, 2011 m. – 38,8 tūkst. Eur). Šie nuostoliai pagal Lietuvos Respublikos susisiekimo ministro 2010 m. liepos 20 d. įsakymu Nr. 3-457 patvirtintą Nuostolių, patirtų vykdančią keleivinio kelių transporto viešųjų paslaugų įsipareigojimus, kompensacijos apskaičiavimo tvarką turi būti kompensuojami iš savivaldybės biudžeto. 2017 m. bendrovės veiklos nuostolis – 3,36 tūkst. Eur (2016 m. bendrovė patyrė 1,3 tūkst. Eur nuostolių, 2015 m. bendrovė uždirbo 2,8 tūkst. Eur grynojo pelno, 2014 m. – 17,6 tūkst. Eur, 2013 m. – 31,5 tūkst. Eur, 2012 m. patyrė 34,6 tūkst. Eur nuostolių).

PAVELDOSAUGA IR TURIZMAS

Turistų informavimo ir konsultavimo paslaugas Biržų rajone teikia Biržų turizmo informacijos centras (toliau – TIC). Biržų TIC aktyviai dirba vykdydamas rinkodarinę veiklą, populiarindamas Biržus Lietuvoje ir užsienyje, formuodamas Biržų – patrauklaus ir svetingo miesto – įvaizdį. 2019 m. Biržų TIC apsilankė 14226 (2018 m. – 11709) lankytojai, iš kurių 2050 (2018 m. – 1852) užsieniečiai. Biržų turizmo informacijos centre 2019 m., lyginant su 2018 m., lankytojų skaičius padidėjo 17,7 proc. 2019 m. padidėjo turistų skaičius iš užsienio, daugumą sudarė latviai: iš visų turistų užsieniečių (2050) latvių – 1437. Lyginant su 2018 m.,

9,6 proc. daugiau. Biržų TIC sėkmingai vykdo aktyvią tiesioginę rinkodarinę veiklą bei elektroninę rinkodarą: turimus išteklius reklamuoja informaciniuose portaluose, socialiniuose tinkluose, leidiniuose ir parodose. 2019 m. TIC dalyvavo tarptautinėje parodoje „Adventur 2019“ Vilniuje. Biržai buvo pristatyti atskirame stende. Rygos tarptautinėje turizmo parodoje „Balttour 2019“ Biržų kraštas buvo pristatytas asociacijos „Biržų turizmo klasteris“ stende, taip pat turizmo parodoje Taline „Tourest“.

Biržų TIC internetinėje svetainėje www.visitbirzai.lt informacija pateikiama penkiomis kalbomis – lietuvių, latvių, anglų, rusų ir vokiečių. Svetainės lankomumas taip pat išaugo, remiantis „Google Analytics“ sistema, kurioje registruojamas svetainės lankomumas, 2019 m. svetainę aplankė ir informacijos apie Biržų kraštą ieškojo – 82803 lankytojai. Biržų turizmo informacijos centro internetinė svetainė per mėnesį vidutiniškai yra aplankoma 3929 lankytojo. 2019 m. internetinė svetainė daugiausiai buvo lankoma Lietuvos turistų, tai sudaro 80% visų lankytojų, tai rodo stiprų vietinio turizmo tendencijos Lietuvoje išaugimą.

Biržų rajono savivaldybės teritorijoje žinoma daugiau kaip 500 objektų, turinčių kultūrinę vertę. Kultūros vertybių registre yra įrašyti 494 objektai, iš jų 128 – valstybės saugomi, 19 – archeologinių paveldo objektų, 30 – architektūros kompleksų, apie 15 pavienių statinių, 9 – kultūros paveldo objektai paskelbti paminklais, 80 – istorinės, memorialinės vietos, 206 – dailės kultūros vertybės, viena urbanistinė vietovė. Kultūros vertybių sąrašas nuolat papildomas naujais objektais.

Seniausias ir vertingiausias archeologinis paveldas – mūsų krašto žmonių kultūros materialinis palikimas: istorinė Biržų miesto vieta, Biržų piliavietė, Rinkuškių bei Klausučių piliakalniai, Vinkšninių kapinynas, Astravo senkapis, Muoriškių pilkapiai vertingi mokslinė ir pažintine prasme. Sutvarkytame Rinkuškių (Velniakalnis) piliakalnyje rengiamos šventės ir minėjimai. Bendruomenės entuziastų iniciatyva prie piliakalnio kasmet pastatoma po keletą medinių velnių skulptūrų ir Velniakalnis tampa patrauklesniu visuomenei bei turistams. Jis parengtas turistų lankymui. Muoriškių pilkapiuose ir Vinkšninių kapinyne atlikti archeologiniai kasinėjimai. Iškirstas nuo krūmynų ir savaiminių medžių Astravo senkapis. Didžioji dalis objektų pažymėti, pritaikyti turistams lankyti ir nuolat tvarkomi.

Parengtas paminklotvarkos projektas ir, gavus ES fondų paramą, tikimasi atstatyti 2015 m. sudegusį seniausią Biržų rajone pastatą J. Bielinio g. 1 – „Baltąją vaistinę“.

2020 m. iš Savivaldybės biudžeto paveldosaugai skiriamų lėšų rengiamasi atlikti Biržų pilies tilto prietilčių avarinės būklės likvidavimo darbus. Vienas iš prioritetų – užsakyti projektą Biržų pilies reprezentacinių rūmų autentiškų XVII a. vėjarodžių pagaminimui ir pastatymui. Biržų rajono savivaldybei nupirkus iš AB „Lietuvos paštas“ Biržų pašto pastatą iškils būtinybė šio pastato pertvarkymui visuomenės reikmėms.

Padidintas dėmesys Biržų krašto žydų paveldo objektams – tvarkomos Biržų, Nemunėlio Radviliškio ir Vabalninko žydų kapinės ir holokausto vietos. Sutvarkyti Vabalninko vasarinės ir žieminės sinagogų fasadai, abu pastatai pažymėti specialiais ženklais. Įrengtos nuorodos, žyminčios žydų kapinių ir sinagogų vietas bei kryptis, kaip iki jų nuvažiuoti. 2019 m. Biržų žydų holokausto vietoje įrengtas memorialas.

Surinkta medžiaga ir liudininkų prisiminimai generolo leitenanto Maksimo Katchės palaidojimo paieškose. Nustačius jo kapo vietą, M. Katchės kapas paskelbtas valstybės saugomu nacionalinės reikšmės paminklu, o kapavietės vietoje pastatytas paminklas.

Džiugina privačiomis lėšomis tvarkoma Mantagailišio buvusio dvaro sodyba: vykdomi archeologiniai, istoriniai, architektūriniai tyrimai ir projektavimo darbai, prižiūrima ir tvarkoma teritorija. 2020 m. išleista monografija apie Mantagailišio dvaro istoriją bei archeologinius tyrinėjimus. Privačiomis lėšomis aktyvi veikla vykdoma ir Butautų dvaro sodyboje. Taip suteikiama galimybė visuomenei pažinti krašto paveldą. Savivaldybė šiose turistų ir visuomenės gausiai lankomuose objektuose pastatė krypties ir vietos rodykles.

Nuolat vykdoma kultūros paveldo objektų stebėseną, vertinama bei fiksuojama paminklų būklė bei vertingųjų savybių būklės kaita. Renkama medžiaga ir teikiami siūlymai

vertingus Biržų krašto ir visos Lietuvos istorijai bei kultūrai objektus paskelbti valstybės saugomais paminklais.

Labiausiai nykstančių kultūros vertybių sąrašė išlieka Lietuvos Nepriklausomybės akto signataro J. Šerno gimtinė (savininkas – privatus asmuo). Surinkta istorinė medžiaga, įrodanti, kad J. Šernas gimė kitoje vietoje ir kreiptasi į Valstybinę vertinimo tarybą, kad minėtasis pastatas būtų išbrauktas iš Kultūros vertybių registro. Taip pat kreiptasi į Vertinimo tarybą, kad būtų patikslintos dailininko P. Kalpoko gimtinės (savininkas – privatus asmuo), Skrebiškių, Papilio buvusių dvarų sodybų vertingosios savybės, nes jas išsaugoti nėra lėšų ir galimybių. Kritinė Astravo dvaro sodybos vandens malūno (valdytojas – privatus asmuo) būklė.

Istorijos paminklų – neveikiančių kapinių – rajone yra 83, laidojimo vietų – 62. Teritorijos tvarkomos pagal galimybes, joms tvarkyti trūksta lėšų. Susirūpinimą kelia savavališkas kultūros paveldo objektais paskelbtų partizanų kapų (jų rajone yra 69, didžioji dalis – nuošaliuose kaimų kapinaitėse) tvarkymas, todėl imamasi priemonių informuoti artimuosius, kad norint tvarkyti į registrą įtrauktus kapus, būtina gauti Kultūros paveldo specialistų leidimą.

INŽINERINĖ IR ENERGETINĖ INFRASTRUKTŪRA

Elektros energijos ir dujų tiekimą Biržų rajone užtikrina AB „Energijos skirstymo operatorius“. Rajono elektros energijos perdavimo tinklą, kuris priklauso AB LITGRID, sudaro 74 km (110 kV) oro linijų, taip pat savivaldybės teritoriją kerta 32 km (330 kV) oro linijų. Biržų rajoną gamtinės dujos pasiekia magistralinio dujotiekio Panevėžys–Ryga atšaka. Rajone dujofikuoti tik Biržų miestas ir Rinkuškių, Likėnų, Medeikių kaimai bei Pabiržės miestelis.

Biržų rajone pagrindinis šilumos energijos gamintojas ir tiekėjas yra uždaroji akcinė bendrovė „Litesko“ filialas „Biržų šiluma“. Didžioji šilumos energijos dalis yra pagaminama dviejose Biržų miesto katilinėse (Rotušės ir Kaštonų). Vabalinke šiluma tiekama iš Biržų technologijų ir verslo mokymo centro Vabalninko skyriaus katilinės. Kitose rajono gyvenvietėse centralizuoto šilumos tiekimo nėra, naudojamos nedidelės galios individualios katilinės, kuriose daugiausiai naudojamas kietas kuras. Rinkuškių kaime dalis daugiabučių namų bei visuomeninių pastatų yra apšildomi gamtinėmis dujomis, tačiau bendro šiluminio tinklo čia nėra, o šiluma gaminama kiekvieno pastato individualioje katilinėje. Esamos katilinės turi pakankamą galios rezervą. Biržų katilinių galia išnaudojama apie 21 proc.

UAB „Litesko“ filialas „Biržų šiluma“ iš viso eksploatuoja 14,2 km centralizuoto šilumos tiekimo vamzdynų. Siekdama sumažinti šilumos nuostolius, UAB „Litesko“ pasinaudojo ES fondų investicijomis ir atnaujino dalį Biržų m. magistralinių šilumos tinklų. 2005–2018 m. rekonstruotų trasų ilgis – 8,6 km arba 61 proc. šilumos tiekimo vamzdyno. Šilumos trasų nuostoliai kasmet mažėja (nuo 15277 MWh 2003 m. (29,7 proc. nuo pagamintos šilumos energijos) iki 5238 MWh 2017 m. ir iki 4876 MWh 2018 m.) (Biržų mieste ir Biržų rajone). Šilumos trasų nuostoliai 2018 m. (16,2 proc.), lyginant su 2003 m. (29,7 proc.), sumažėjo beveik 2 kartus.

Biržų rajono savivaldybės tarybos 2015 m. rugsėjo 29 d. sprendimu uždaroji akcinė bendrovė „Biržų vandenys“ paskirta viešuoju geriamojo vandens tiekėju ir nuotekų tvarkytoju Biržų rajono savivaldybės viešojo geriamojo vandens tiekimo ir nuotekų tvarkymo teritorijoje. 2015 m. birželio 18 d. UAB „Biržų vandenys“ suteikta geriamo vandens tiekimo ir nuotekų tvarkymo licencija. Daugiau šių paslaugų tiekėjų, turinčių licencijas, Savivaldybės teritorijoje nėra.

Centralizuotą geriamojo vandens tiekimo paslaugą gauna 56 proc. UAB „Biržų vandenys“ aptarnaujamos teritorijos gyventojų. Biržų rajono savivaldybės teritorijos vandens tiekimo ir nuotekų tvarkymo infrastruktūros plėtros plane pateiktais duomenimis, centralizuotu vandens tiekimu rajone naudojasi 51,5 proc. gyventojų. Likusi dalis gyventojų naudojasi individualiais gręžtiniais arba kastiniais šuliniais, kurių dalies (apie 44 proc. šulinių) vandens kokybė viršija leistiną nitratų normą. Vandens tiekimo sistemos įrengtos 33 rajono miesteliuose

ir kaimuose bei Biržų mieste. Biržų rajone paklota apie 85,3 km vandentiekio tinklų (UAB „Biržų vandenys“ eksploatuoja 77 km), eksploatuojamos 33 vandenvietės. Geriamojo vandens kokybės gerinimo įrenginiai įrengti tik Kratiškių ir Pačeriaukštės kaimuose bei Biržų mieste. Dauguma vandentiekio tinklų 40–50 metų senumo, jų būklė nepatenkinama, nėra atlikta tinklų inventorizacija.

UAB „Biržų vandenys“ eksploatuoja apie 110,7 km nuotekų tinklų ir 14 nuotekų valyklų. Dar 4 valyklos eksploatuoja rajono bendruomenės. Savivaldybės administracijos duomenimis, prie centralizuotos nuotekų sistemos rajone prisijungę apie 45 proc. rajono gyventojų (60 proc. UAB „Biržų vandenys“ aptarnaujamos teritorijos gyventojų). Neprisijungę gyventojai nuotekas kaupia išsėmimo duobėse, iš kur jos išgabenamos į nuotekų valyklas, tačiau dalis jų nevalytas nuotekas išleidžia į laukus, kur sveikatai pavojingos medžiagos patenka į požeminius vandens telkinius. Virš 50 proc. nuotekų tinklų būklė nepatenkinama, todėl būtinas vamzdinių rekonstravimas. Dalis nuotekų valymo įrenginių (išskyrus Biržų miesto, Pačeriaukštės, Kirdonių, Obelaukių, Pabiržės, Smilgių, Šukonių, Germanišio ir Meilūnų gyvenviečių) yra fiziškai ir funkciškai nusidėvėję, jų eksploatacija nuostolinga ir neefektyvi. Biržų rajono savivaldybės tarybos 2017 m. liepos 5 d. sprendimu Nr. T-137 uždaroji akcinė bendrovė „Biržų vandenys“ paskirta paviršinių nuotekų tvarkytoja Biržų rajono savivaldybės teritorijoje. Tuo pačiu pavesta Biržų rajono savivaldybės teritorijoje vykdyti paviršinių nuotekų tvarkymą.

Biržų miesto gatvėms apšviesti 2019 m. naudoti 1489 šviestuvai, iš jų 1211 (2018 m. – 1299) šviestuvai su aukšto slėgio natrio lempomis ir 278 (2018 m. – 192) – su šviesos diodų lempomis. Šviestuvai su gyvsidabrio lempomis nenaudojami. Gatvių apšvietimo tinklų eksploatacijos, priežiūros ir remonto paslaugas nuo 2018 m. III ketvirčio teikia UAB „Biržų montuotojas“.

APLINKOSAUGA

Atliekų tvarkymas – viena iš svarbiausių aplinkos apsaugos sričių, reguliuojančių gamybos, paskirstymo ir vartojimo produktų sąveiką su gamtine aplinka (dirvožemiu, oru, vandeniu, klimatu). Biržų rajono savivaldybės komunalinių atliekų tvarkymo sistemos administratorius nuo 2016 m. rugpjūčio 22 d. yra UAB Panevėžio regiono atliekų tvarkymo centras. Biržų rajone komunalines atliekas, antrines žaliavas (stiklą, plastmasę ir popierių / kartoną), buityje susidarančias pavojingas ir didžiąsias atliekas nuo 2017 m. spalio 1 d., įvedus vietinę rinkliavą, renka ir tvarko UAB „Ecoservice projektai“. Nuo 2019 m. lapkričio mėn. rajone pradėtos tvarkyti žaliosios maisto atliekos ir tekstilė. Šias atliekas renka AB „Panevėžio specialus autotransportas“. Vietinę rinkliavą už komunalinių atliekų surinkimą iš atliekų turėtojų ir atliekų tvarkymą administruoja UAB Panevėžio regiono atliekų tvarkymo centras. 2014 metais baigti uždaryti ir rekultivuoti visi neatitinkantys gamtosauginių reikalavimų sąvartynai ir šiukšlynai. Nuo 2009 m. liepos 16 d. šie sąvartynai neeksploatuojami ir šiuo metu atliekos vežamos į regioninę nepavojingų atliekų sąvartyną Dvarininkų kaime, Panevėžio rajone. Biržų rajone veikia buitinių atliekų perkrovimo stotis ir dvi stambiųjų ir pavojingų atliekų surinkimo aikštelės Biržuose ir Vabalninke. Žaliosios atliekos priimamos dviejose kompostavimo aikštelėse.

2016 m. buitiniams atliekoms tvarkyti ir surinkti naudoti 11 894 konteineriai. Per 2015–2016 metus gyventojams išdalinta 6360 pakuočių atliekų surinkimo konteinerių. 2019 m., įgyvendinant projektą „Kitos paskirties inžinerinių statinių – konteinerių aikštelių Biržų rajono savivaldybės teritorijoje statyba“, Savivaldybės teritorijoje rekonstruota 51 ir įrengtos 5 naujos aikštelės atliekų surinkimo konteineriams pastatyti (priemonė Nr. 05.2.1.-APVA-R-008 „Komunalinių atliekų tvarkymo infrastruktūros plėtra“, 2014–2020 m.). Rajono gyventojams išdalinti 1628 kompostavimo konteineriai. 2018 m. individualių namų gyventojams stiklo taros surinkimui buvo išdalinti maišai. 2019 m. į Panevėžio regiono sąvartyną išvežta 3,9 tūkst. t mišrių komunalinių atliekų pagal vietinę rinkliavą. Antrinėms žaliavoms surinkti naudojami 79

vnt. kolektyvinių konteinerių komplektai ir 6380 vnt. individualių. Tvarkyti nelegalūs, savavališkai gyventojų supilti atliekų sąvartynai, į AB „Akmenės cementas“ išvežta 5,55 t bešeimininkių padangų. Per akciją „DAROM“ surinkta ir išvežta 22,78 tonų įvairių atliekų. Pasirašytos sutartys su VšĮ „Gamtos ateitis“, „Pakuočių tvarkymo organizacija“, „Žaliasis taškas“ dėl pakuočių atliekų rūšiuojamojo surinkimo ir paruošimo naudoti organizavimo, sutartis su asociacija EEPA dėl komunalinių atliekų tvarkymo sistemą papildančios elektros ir elektroninės įrangos atliekų surinkimo, bendradarbiaujant su Gamintojų ir importuotojų organizacija organizuotos gaminių atliekų (elektros įrangos, baterijų, akumuliatorių, variklių tepalo, kuro filtrų) surinkimo akcijos iš rajono gyventojų, įmonių, įstaigų.

2016 m. patvirtinta ir 2017 m. pradėta įgyvendinti Biržų rajono savivaldybės aplinkos monitoringo 2017–2022 metų programa. Atliktos stebėsenos rezultatų pagalba siekiama gauti kuo detalesnę informaciją apie savivaldybės teritorijos gamtinės aplinkos būklę, kuria remiantis būtų galima vertinti ir prognozuoti aplinkos pokyčius bei galimas pasekmes, rengti atitinkamas rekomendacijas, planuoti ir įgyvendinti aplinkos priemones, teikti patikimą informaciją specialistams bei visuomenei.

2012–2014 m. įgyvendinti ES fondų ir savivaldybės lėšomis finansuoti Širvėnos ežero išvalymo ir pakrančių gamtosauginio tvarkymo projektai. Išvalyta 25 ha ežero ploto, projektų vertė – 1596,9 tūkst. Eur, iš jų ES fondų lėšos – 1396,0 tūkst. Eur, savivaldybės lėšos – 200,9 tūkst. Eur. Toliau vykdomi Širvėnos ežero stebėsenos ir priežiūros darbai – atliekamas ežero augalijos bei gyvūnijos monitoringas, vykdomi vandens kokybės tyrimai, makrofītų šienavimas dalyje ežero ir Agluonos bei Apaščios upių žiotyse. Vis tik dėl palyginti mažo šio vandens telkinio gylis ir antropogeninės veiklos eutrofikacijos procesai ežere vyksta.

Biržų mieste centralizuotais nuotekų tinklais naudojasi apie 80 % miesto gyventojų. Mieste magistraliniai nuotekų tinklai pakloti beveik visose gatvėse, todėl dar apie 3 % gyventojų turi galimybę prisijungti prie centralizuotų nuotekų tinklų. Gyventojų apklausos metu nustatyta, kad pagrindinė priežastis, kodėl gyventojai nesijungia prie centralizuotų tinklų, yra lėšų trūkumas. Savivaldybė, bendradarbiaudama su UAB „Biržų vandenys“ ir siekdama, kad Biržų aglomeracijoje 98 % susidarančių nuotekų būtų surenkama centralizuotai, skatina ir kviečia gyventojus individualių namų įrenginius jungti prie nutiestos geriamojo vandens tiekimo ir nuotekų tvarkymo infrastruktūros, teikia informaciją apie rangos įmones, prijungimo prie vandens tiekimo ir nuotekų tvarkymo infrastruktūros darbus vykdančias išsimokėtinai, teikia informaciją apie prisijungimo prie vandens tiekimo ir nuotekų tvarkymo infrastruktūros tvarką. Siekdama užtikrinti kuo geresnes nuotekų paslaugų prieinamumo galimybes, Savivaldybės administracija kartu su UAB „Biržų vandenys“ 2019 m. pradėjo įgyvendinti projektą „Vandens tiekimo ir nuotekų tvarkymo infrastruktūros plėtra ir rekonstrukcija Biržų rajone“. Įgyvendinus šį projektą, bus įrengti nauji valymo ir vandens gerinimo įrenginiai Vabalninke, rekonstruoti nuotekų ir vandens tinklai Vilniaus ir Plento g. Biržuose. 2019 m. taip pat pateikta paraiška finansuoti projektą pagal priemonę Nr. 05.3.2-VIPA-T026 „Nuotekų surinkimo tinklų plėtra“ (UAB „Biržų vandenys“). Projektui numatytas finansavimas.

2018 metais buvo numatoma prie nuotekų surinkimo infrastruktūros Biržų aglomeracijoje prijungti 42 individualius gyvenamuosius namus, kurių gyventojai gauna mažas pajamas, tam Aplinkos ministerija skyrė 45 980 Eur dotaciją, savivaldybė prisideda 30% (19 707 Eur), projekto įgyvendinimo vertė – 65 687 Eur. Projekto pavadinimas „Privačių namų, kurių gyventojai gauna mažas pajamas, prijungimas prie centralizuotos nuotekų surinkimo infrastruktūros Biržų aglomeracijoje“. Per 2018 metus buvo prijungta 11 individualių gyvenamųjų namų. Projekto darbai pratęsti 2019 m., prie centralizuotų nuotekų surinkimo tinklų prijungti 33 vartotojai.

Biržų miestas neturi pietinio ir šiaurinio aplinkkelių, todėl didžioji sunkiojo transporto dalis važiuoja miesto gatvėmis. Išmetamosios dujos, dylančių padangų dulkės labai teršia orą Pasvalio, Vabalninko, Respublikos ir Skaistkalnės gatvėse. Užbaigus pietinio aplinkkelio statybą

Vabalninke sumažėjo oro tarša, tačiau šiaurinio aplinkkelio Vabalninko m. būklė itin bloga, kelias gadinamas sunkiasvorių transporto priemonių.

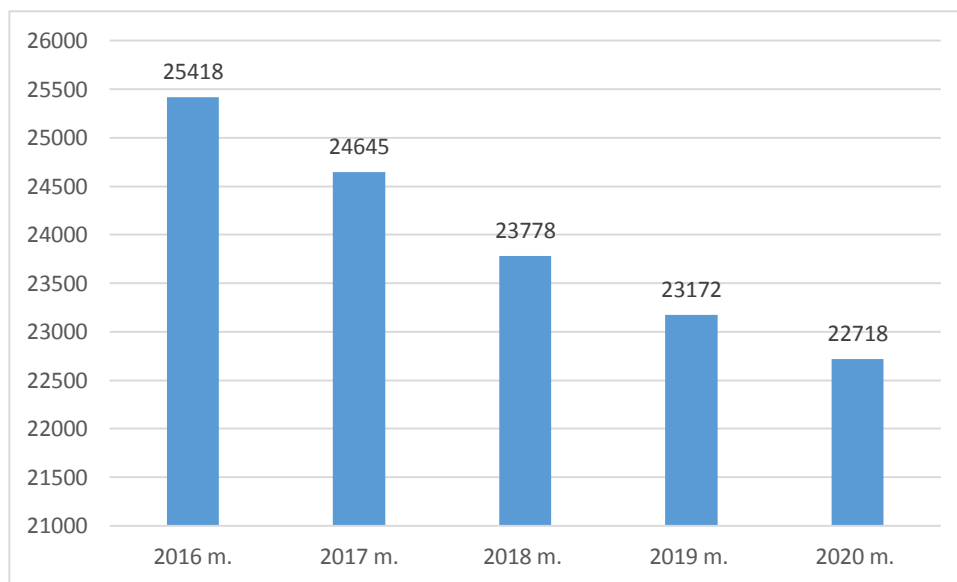
Biržų mieste 62 proc. gyventojų gyvena individualiuose namuose, kurių didžioji dalis šildomi kietuoju kuru. Dar vis pasitaiko atvejų, kada buitiniuose kūrenimo įrenginiuose yra deginamos plastiko atliekos, guma, panaudoti tepalai ir įvairios kitos kurui netinkamos atliekos. Dėl to šaltuoju metų periodu individualių namų kvartaluose padidėja oro tarša. Savivaldybė vykdo prevencinę veiklą ir teikia gyventojams aktualią informaciją dėl patalpų šildymo alternatyvų. Gyventojų, prisijungusių gyvenamųjų namų inžinerinius tinklus prie ESO dujų sistemos, rajone daugėja: ESO duomenimis 2018 m. pastatytas 61 dujotiekis ir prijungtas 161 vartotojas (įskaitant ir daugiabučius gyvenamuosius namus), 2019 m. pastatyti 73 dujotiekiai ir prijungti 164 vartotojai (įskaitant ir daugiabučius gyvenamuosius namus).

SOCIALINIAI VEIKSNIAI

DEMOGRAFINĖ SITUACIJA

Statistikos departamento duomenimis, 2020 m. pradžioje Biržų rajono savivaldybėje gyveno 22 718 (2019 m. pradžioje – 23 172) gyventojai (10,76 proc. Panevėžio apskrities gyventojų), iš jų miesto gyventojų dalis sudarė 48,4 (2019 m. pradžioje – 48,2, 2018 m. pradžioje – 48,16 proc.), kaimo – 51,6 proc. (2019 m. pradžioje – 51,8, 2018 m. pradžioje – 51,84 proc.). Savivaldybėje, kaip ir visoje šalyje, dėl neigiamos natūralios gyventojų kaitos ir neigiamos neto migracijos gyventojų skaičius mažėja. 2016–2020 m. pradžios laikotarpiu gyventojų skaičius Savivaldybėje sumažėjo 10,6 proc. (Lietuvoje – 3,3 proc., Panevėžio apskrityje – 8,5 proc.). Pagrindinė tokio gyventojų skaičiaus mažėjimo priežastis – neigiamas migracijos saldo.

Biržų rajono gyventojų skaičiaus dinamika, 2016–2020 m. pradžioje

Šaltinis: Lietuvos statistikos departamentas

* 2020 m. išankstiniai duomenys

2019 m. pradžioje Biržų rajone gyveno 12,6 proc. (2018 m. – 12,7 proc.) 0–14 metų amžiaus gyventojų. Tais pačiais metais Lietuvoje šios amžiaus grupės gyventojai sudarė 15,1 proc. (2018 m. pradžioje – 15 proc.), Panevėžio apskrityje – 13,4 proc. (2018 m. pradžioje –

13,5 proc.) visų gyventojų.

Darbingo amžiaus gyventojų skaičius irgi turi mažėjimo tendenciją. 2019 m. pradžioje Biržų rajone gyveno 62,2 proc. (2018 m. pradžioje – 62,2 proc.) darbingo amžiaus gyventojų. Tais pačiais metais Lietuvoje šios amžiaus grupės gyventojai sudarė 65,1 proc. (2018 m. pradžioje – 65,4 proc.), Panevėžio apskrityje – 63,8 proc. (2018 m. pradžioje – 64,1 proc.) visų gyventojų. Darbingo amžiaus gyventojų skaičius Savivaldybėje 2017–2019 m. laikotarpiu sumažėjo 0,7 proc. (Lietuvoje – 1,2 proc., Panevėžio apskrityje – 1,4 proc.).

2019 m. pradžioje Biržų rajone gyveno 25,2 proc. (2018 m. – 25,1 proc.) pensinio amžiaus gyventojų. Pensinio amžiaus gyventojų skaičius Savivaldybėje analizuojamu laikotarpiu didėjo, o lyginant 2019 ir 2017 m. pradžios duomenis, padidėjo 2,9 proc., Lietuvoje – 2,6 proc., Panevėžio apskrityje – 4,1 proc.). Galima daryti išvadą, kad Biržų rajonui būdinga gyventojų senėjimo tendencija, šios amžiaus grupės dalis nuo bendro Savivaldybės gyventojų skaičiaus viršija Lietuvos (2018 m. – 19,6 proc.; 2017 m. pradžioje – 19,3 proc.), Panevėžio apskrities (2018 m. pradžioje – 22,4 proc., 2017 m. pradžioje – 21,9 proc.).

2019 m. 1000-iui gyventojų Biržų rajone teko 7,6 (2018 m. – 7,7) gimusiųjų, 18,00 (2018 m. – 19,22) mirusiųjų, o natūrali gyventojų kaita buvo neigiama ir siekė – 10,4 (2018 m. buvo 11,56).

Lietuvos gyventojų skaičius mažėja ne tik dėl neigiamo gyventojų prieaugio, bet ir emigracijos. 2019 m. iš Lietuvos išvykimą deklaravo 29273* (2018 m. – 32206), o atvykimą – 40067* (2018 m. – 28914) žmonės. Migracijos saldo 2019 m. Lietuvoje siekė 10794* (2018 m. – -3292). Biržų rajone per 2019 m. savo išvykimą iš Lietuvos deklaravo 207* (2018 m. – 275) gyventojas, o iš užsienio į Savivaldybę atvyko 187 (2018 m. – 134) gyventojai, migracijos saldo – -20 (2018 m. – -141). Iš viso 2018 m. iš Biržų rajono išvyko 1008 (2017 m. – 1213), atvyko – 677 (2017 m. – 581) žmonės, migracijos saldo buvo neigiamas ir siekė -331 (2017 m. – -632). Lyginant 2018 m. ir 2017 m., migracija Biržų rajone sumažėjo 1,9 karto. Tačiau neigiamas migracijos saldo vyravo ne tik Biržų rajone, bet ir Lietuvoje, Panevėžio apskrityje.

* išankstiniai duomenys

UŽIMTUMAS IR DARBO RINKA

2018 m. užimtų gyventojų skaičius Biržų rajone siekė 9,2 tūkst. ir, lyginant su 2017 m. (10,9 tūkst.), sumažėjo 15,6 proc. (Lietuvoje padidėjo 1,5 proc., Panevėžio apskrityje sumažėjo 7,1 proc.). 2014–2016 m. laikotarpiu šis rodiklis rajone didėjo (nuo 9,6 tūkst. 2014 m. iki 11,5 tūkst. 2016 m.). Lyginant 2016 ir 2014 m. duomenis, užimtųjų skaičius Biržų rajone padidėjo 19,8 proc. (Lietuvoje padidėjo 3,2 proc., Panevėžio apskrityje padidėjo 6,7 proc.). (*Duomenų šaltinis: Lietuvos statistikos departamentas*).

Biržų rajone 2019 m. gruodžio mėnesio pabaigoje pagal Lietuvos darbo biržos duomenis buvo registruota 1,510 tūkst. bedarbių. Bedarbių skaičius rajone nuo 2011 m. mažėjo (2011 m. – 2,0 tūkst., 2012 m. – 1,8 tūkst., 2013 m. – 1,7 tūkst., 2014 m. – 1,6 tūkst., 2015 m. – 1,5 tūkst., 2016 m. – 1,3 tūkst., 2017 m. – 1,4 tūkst., 2018 m. – 1,5 tūkst., 2019 m. – 1,4 tūkst.). Bedarbių skaičius 2019 m., lyginant su 2018 m., Biržų rajone sumažėjo 4,2 proc., Lietuvoje – 2,3 proc., Panevėžio apskrityje – 5,7 proc.

Registruotų bedarbių ir darbingo amžiaus gyventojų santykis (nedarbo lygis) Biržų rajone 2018 m. gruodžio mėn. duomenimis siekė 10,8 proc. ir buvo didesnis nei Lietuvoje (8,5 proc.) bei Panevėžio apskrityje (9,4 proc.) ir mažesnis nei visose apskrities savivaldybėse (išskyrus Panevėžio m. ir r. savivaldybes). Nedarbo lygis Savivaldybėje 2014–2018 m. kito (nuo 10,6 proc. 2014 m. iki 10,8 proc. – 2018 m.). (*Duomenų šaltinis: Lietuvos statistikos departamentas*)

Vidutinis mėnesinis bruto darbo užmokestis 2018 m. Biržų rajone siekė 690,70 Eur (2017 m. – 654,4 Eur) ir buvo mažesnis nei Lietuvoje (924,1 Eur), Panevėžio apskrityje (801,0

Eur) ir visose apskrityse savivaldybėse. Vidutinis mėnesinis darbo užmokestis Biržų rajone, kaip ir visoje Lietuvoje, 2017–2018 m. didėjo, ir lyginant su 2017 m. buvo 5,5 proc. didesnis. *(Duomenų šaltinis: Lietuvos statistikos departamentas).*

ŠVIETIMAS

2019 m. rugsėjo 1 d. duomenimis, Savivaldybės gyventojų švietimo poreikiams tenkinti veikė 13 Savivaldybės tarybai pavaldžių bendrojo ugdymo mokyklų: 1 mokykla-darželis, 8 pagrindinės mokyklos, 2 mokyklos-daugiafunkciai centrai, 2 gimnazijos, kuriose dirbo 273 pedagoginiai darbuotojai.

Ikimokyklinis ir priešmokyklinis ugdymas teiktas 1 mokykloje-darželyje, 3 lopšeliuose-darželiuose, 1 universaliame daugiafunkciame centre, 6 bendrojo ugdymo mokyklose, 1 gimnazijoje ir 2 mokyklose-daugiafunkciuose centruose. Sudarytos sąlygos ikimokyklinio amžiaus vaikams ir jų šeimoms arti gyvenamosios vietos naudotis kokybiškomis ikimokyklinio ir priešmokyklinio ugdymo paslaugomis. Ikimokyklinis ugdymas teiktas 617 ikimokyklinio amžiaus vaikams (2018 m. – 613). Pagal priešmokyklinio ugdymo programą 2019 m. ugdyta 170 šešiamečių (2018 m. – 172).

Biržų rajono kūno kultūros ir sporto centrą lankė 264 mokiniai, juos mokė 12 mokytojų, Biržų Vlodo Jakubėno muzikos mokyklą – 207 mokiniai, dirbo 27 mokytojai.

Įgyvendintomis Ugdymo kokybės ir mokymosi aplinkos užtikrinimo programos priemonėmis realizuotos savarankiškosios ir valstybinės (valstybės perduotos savivaldybėms) savivaldybės funkcijos. Užtikrintas Savivaldybės teritorijoje gyvenančių vaikų iki 16 metų mokymasis pagal privalomojo švietimo programas. Mokosi visi mokiniai, gyvenantys Savivaldybės teritorijoje, išskyrus išvykstančius. 217 savivaldybės teritorijoje registruotų 7–18 metų vaikų išvyko gyventi į užsienį.

Švietimo pagalbos tarnyba 2019 m. teikė visapusišką pedagoginę, psichologinę, socialinę pagalbą mokiniui, mokytojui ir mokyklai.

Įvertino asmens specialiuosius ugdymosi poreikius, psichologines, asmenybės ir ugdymosi problemas – 214 asmenų, 7 mokiniams – gabumus ir sąsajas su galima profesija, 14 – atliko profesinio orientavimo vertinimą, 2 – brandumo mokyklai įvertinimus, 4 – individualius kalbos ir komunikacijos vertinimus.

Teikė konsultacinę pagalbą. Konsultavo specialiųjų ugdymosi poreikių, psichologinių, asmenybės ir ugdymosi problemų turinčius asmenis, jų tėvus (globėjus, rūpintojus), mokytojus, specialistus specialiosios pedagoginės pagalbos teikimo, ugdymo organizavimo, psichologinių, asmenybės ir ugdymosi problemų prevencijos bei jų sprendimo klausimais, mokinius – jų polinkių ir gabumų klausimais: 756 – psichologo konsultacijos (620 iš jų vaikams), 152 – specialiojo pedagogo (47 iš jų vaikams), 314 – logopedo (81 iš jų vaikams) ir socialinio pedagogo – 132 (28 iš jų vaikams). Bendras pedagoginės psichologinės pagalbos konsultacijų skaičius – 1354.

Rengta ir įgyvendinta švietėjiška veikla: paskaitos, mokymai, seminarai, kursai, pranešimai tėvų susirinkimuose, parodos, grupiniai užsiėmimai, edukaciniai renginiai ir t.t. (iš viso 94).

Sudarydama sąlygas nuolatiniam pedagoginių darbuotojų kvalifikacijos tobulinimui, Švietimo pagalbos tarnyba 2019 m. organizavo 169 renginius, kuriuose dalyvavo 5850 dalyviai. 84 seminaruose, kursuose, mokymuose, dalyvavo 2016 dalyvių. Jie tobulino kvalifikaciją pagal 64 kvalifikacijos tobulinimo programas (iš jų: 5 akredituotos, 7 prilygintos akredituotoms). Vyko 85 įvairių formų gerosios patirties sklaidos renginiai, kuriuose dalyvavo 4597 asmenys. Buvo suteiktos 362 konsultacijos kvalifikacijos tobulinimo, gerosios patirties ir metodinės veiklos organizavimo klausimais.

Vykdydama pavestas neformalaus suaugusiųjų švietimo Biržų rajono savivaldybėje koordinatoriaus pareigas Švietimo pagalbos tarnyba 2019 metais toliau koordinavo Biržų TAU

veiklą (150 klausytojų) bei inicijavo ir kartu su partneriais (Biržų rajono savivaldybės J. Bielinio viešąja biblioteka, Biržų technologijų ir verslo mokymu centru, Biržų krašto muziejumi „Sėla“, Biržų trečiojo amžiaus universitetu, Biržų visuomenės sveikatos biuru ir Biržų PŽA) organizavo 2019 metų suaugusiųjų mokymosi savaitę Biržų rajono savivaldybėje „Mokymosi pasaulis laukia. Keliaukim!“. Savaitės metu vyko 14 renginių, kuriuose dalyvavo 146 asmenys.

2018–2019 mokslo metais vidurinio ugdymo programą baigė 159 abiturientai, vidurinį išsilavinimą įgijo 156 mokiniai (98 proc.). Šeši Biržų „Saulės“ gimnazijos abiturientai gavo aštuonis 100 balų įvertinimus iš valstybinių brandos egzaminų (1 informacinių technologijų, 1 vokiečių kalbos, 5 anglų kalbos, 1 lietuvių kalbos). Du mokiniai gavo po 2 šimtukus. Savivaldybės mokyklose iš 262 dešimtos klasės mokinių 256 įgijo pagrindinį išsilavinimą (98 proc.).

Bendrojo ugdymo mokyklos atliko veiklos kokybės įsivertinimus ir pateikė pažangos ataskaitas Nacionalinei mokyklų vertinimo agentūrai.

Vykdytas vaiko minimaliosios priežiūros priemonių koordinavimas. 2019 mokslo metais įvyko 2 Savivaldybės administracijos vaiko gerovės komisijos posėdžiai, kurių metu svarstyti 8 vaikai. Vienam vaikui taikytos minimalios priežiūros priemonės. Bendradarbiaujant su policija, surengti futbolo ir stalo teniso turnyrai, kuriuose dalyvavo 110 mokinių. Surengti 4 reidai dėl mokinių rūkymo viešose vietose prevencijos.

Organizuotas bendrojo ugdymo mokyklų mokinių, gyvenančių kaimo gyvenamosiose vietovėse, neatlygintinas pavėžėjimas į mokyklas ir į namus. 2019 m. rugsėjo 1 d. duomenimis pavežami 864 mokiniai, lyginant su 2018 m. rugsėjo 1 d. duomenimis sumažėjo 10 proc. (2018 m. – 961 mokiniai). Gautas vienas naujas geltonasis mokyklinis autobusas.

Švietimo įstaigose, įgyvendinančiose mokymą pagal ikimokyklinio, priešmokyklinio ir bendrojo ugdymo programas, organizuotas maitinimo paslaugų teikimas.

18 Neformaliojo vaikų švietimo programų teikėjų vykdė 20 programų, jose dalyvavo 697 mokiniai.

2019 m. olimpiadose ir konkursuose dalyvavo 1094 mokiniai. Organizuotos 27 olimpiados ir 7 konkursai. Respublikinėse olimpiadose 3 mokiniai užėmė prizines vietas: 2 mokiniai – I vietas ir 1 mokinys – antrąją vietą. Olimpiadų ir konkursų nugalėtojų mokytojams organizuota mokslo metų užbaigimo šventė. I vietas olimpiadose ir konkursuose laimėjusiems mokiniams buvo organizuotos edukacinės kelionės: Biržai–Tukums Cinevilla–Saldus (3–8 kl.) ir (9–12 kl.) Liepoja–Karosta (Latvijos Respublika). Visi mokiniai apdovanoti prizais. Šiomis priemonėmis skatintas aukštesnių gebėjimų vaikų ugdymas, jų motyvacija ir kūrybingumas, inovatyvus mąstymas.

2018–2019 mokslo metų Lietuvos mokyklų sporto žaidynėse trečioje Savivaldybių grupėje (27 savivaldybės) Biržų rajono savivaldybė iškovojo I vietą. Trečioje bendrojo ugdymo mokyklų grupėje (60 mokyklų) Biržų „Saulės“ gimnazija užėmė II vietą, Biržų Kaštonų pagrindinė mokykla – II vietą (104 mokyklos). Lietuvos mokyklų sporto žaidynių kaimo vietovių progimnazijų, pagrindinių mokyklų grupėje (79 mokyklos) Biržų rajono Papilio pagrindinė mokykla užėmė IV vietą.

2019 m. vykdomi du ERASMUS+ projektai: KA201 strateginių partnerysčių bendrojo ugdymo srityje projektas „Winter sports and active life style“ kartu su sporto klubu „Biržų topsas“ (dalyvaujančios šalys: Lietuva, Slovakija, Čekijos Respublika ir Suomija. Trukmė 2,5 metų) ir KA229 mokyklų mainų partnerysčių projektas „EUROPE in S.H.A.P.E“ (dalyvaujančios šalys: Lietuva (Biržų „Atžalyno“ pagrindinė mokykla), Lenkija, Švedija, Suomija ir Čekijos Respublika).

Projektas „Saugios aplinkos mokykloje kūrimas II“ („Psichologinės pagalbos teikimas“) baigtas 2019 m. vasario mėn. (pateikti duomenys už 2 mėnesius). Individualios konsultacijos

suteiktos 8 mokiniams; šeimų konsultacijos: konsultuota 15 šeimų; socialinių emocinių kompetencijų ugdymo grupių vedimo užsiėmimuose dalyvavo 56 mokiniai; klasių valandėlėse „Psichologinių problemų prevencija“ dalyvavo: 68 mokiniai, 26 mokytojai, 6 tėvai; mokymuose „Prevencija/post prevencija“ dalyvavo 100 mokinių; 173 mokytojai, 31 tėvas / motina; mokymuose dėl psichologinio poveikio priemonių taikymo dalyvavo 200 mokytojų, 30 tėvų; mokymuose „Z ir Alfa kartos mokinių ugdymas“ dalyvavo 200 mokytojų.

Projektas pagal 08.3.2-ESFA-K-415 „54+“ priemonę „Socialinės įtraukties didinimas Biržų rajono vyresnių nei 54 m. darbingo amžiaus asmenų tarpe“. Bendrųjų įgūdžių mokymuose: „Efektyvus viešas kalbėjimas“ ir „Konfliktų sprendimas ir įtampos valdymas“ dalyvavo 136, švietėjiškose veiklose – 84, motyvaciniuose renginiuose (grupinėse konsultacijose „Pažink save“) – 46 asmenys. Įvyko 319 individualių psichologo ir 280 socialinio darbuotojo konsultacijų. Jas lankė 54 asmenys. Į savanorystę įtraukta 17 asmenų. Jie 340 valandų savanoriavo Biržų rajono savivaldybės J. Bielinio bibliotekoje ir jos filialuose, VšĮ „Vaiko užuovėja“ ir LPF „Vilties šviesa“ Biržų ir Vabalninko skyriuose. Projekto tikslinė grupė – asmenys nuo 55 iki pensinio amžiaus. Aktyviai dalyvaudami siūlomose projekto veiklose jie galėjo ugdytis naujas bei plėtoti turimas kompetencijas, stiprinti savo savivertę. Savanorystė tapo puikia galimybe panaudoti savo žinias, gebėjimus ir patirtį, įgyti naujų žinių bei užmegzti naujus ryšius. 20 projekto savanorių metų gale aptarė savo patirtį, planavo savanoriavimo galimybes ateityje. Projektas tęsiamas 2020 m.

Dalyvaudama iš Europos struktūrinių fondų lėšų bendrai finansuojamame projekte Nr.09.2.1-ESFA-K-728-01-0028 „LECTIO DE VIA/ Skaitymo kelias“, Švietimo pagalbos tarnyba 2019 metais įtraukė rajono lietuvių kalbos mokytojus. 9 rajono mokyklų 7–8 kl. dirbantys lietuvių k. ir literatūros mokytojai drauge su kolegomis išbandė partnerių parengtus integruotus planus ir parengė jiems recenzijas. Rugsėjo mėnesį Biržuose Švietimo pagalbos tarnyba organizavo projekto baigiamąją konferenciją. Joje 2 mūsų rajono lietuvių k. mokytojos pasidalino savo integruotų pamokų vedimo patirtimi.

2019 m. tęsiamas projektas „Mokyklų aprūpinimas gamtos ir technologijų mokslų priemonėmis“ Nr. 09.1.3-CPVA-V-704-02-0001. Projekte dalyvauja 6 Biržų rajono savivaldybės mokyklos.

SVEIKATOS APSAUGA

Biržų rajono savivaldybėje 2018 m. gyventojų sveikata rūpinosi dvi pirminio lygio asmens sveikatos priežiūros paslaugas teikiančios įstaigos: VšĮ Biržų rajono savivaldybės poliklinika (steigėjas – Biržų rajono savivaldybė) ir UAB Biržų šeimos gydytojų centras. VšĮ Biržų rajono savivaldybės poliklinikoje prisirašiusių pacientų skaičius, lyginant 2015 ir 2019 m. pradžios duomenis, sumažėjo 4,6 proc. (nuo 20 087 pacientų 2015 m. iki 19 171 – 2019 m. pradžioje). Stacionaro paslaugas Biržų rajono savivaldybėje teikia VšĮ Biržų ligoninė (teikia pirmos ir antrines stacionarines bei antrines ambulatorines sveikatos priežiūros paslaugas).

2018 m. 1000-iui Savivaldybės gyventojų teko 265,4 (2017 m. – 248,7, 2016 m. – 236,9) asmenys, kuriems suteikta greitoji medicinos pagalba (Lietuvoje – 234,0 (2017 m. – 228,4; 2016 m. – 237,6)), Panevėžio apskrityje – 247,4 (2017 m. – 242,3, 2016 m. – 243,0). 1000-iui gyventojų tenkantis stacionaro ligoninėse gydytų ligonių skaičius Savivaldybėje 2018 m. siekė 285,6 (2017 m. – 290,1; 2016 m. – 285,0) ir buvo didesnis nei Lietuvoje (2018 m. – 244,7, 2017 m. – 247,1, 2016 m. – 249,1) ir Panevėžio apskrityje (2018 m. – 251,0, 2017 m. – 252,1, 2016 m. – 256,8).

2014–2018 m. laikotarpiu Biržų rajono savivaldybėje daugėjo 10000-iui gyventojų tenkantis praktikuojančių gydytojų skaičius (nuo 19,7 – 2014 m. iki 20,6 – 2018 m.). Pagal 10000-iui gyventojų tenkanti gydytojų skaičių Biržų rajono savivaldybė 2018 m. žymiai atsiliko nuo Lietuvos (2018 m. – 45,9, 2017 m. – 45,3, 2016 m. – 45,0) ir Panevėžio apskrities (2018 m. – 30,9, 2017 m. – 31,3, 2016 m. – 31,0) vidurkio, o iš visų apskrities savivaldybių lenkė

Kupiškio (2018 m. – 18,1, 2017 m. – 18,1, 2016 m. – 18,7), Panevėžio (2018 m. – 11,2, 2017 m. – 12,1, 2016 m. – 12,4) ir Pasvalio (2018 m. – 20,0) rajonų rodiklius.

Savivaldybės visuomenės sveikatos priežiūros funkcijas vykdo biudžetinė įstaiga Biržų rajono savivaldybės visuomenės sveikatos biuras, kuris užtikrina mokinių visuomenės sveikatos priežiūros funkcijas mokyklose ir mokymo įstaigose, visuomenės sveikatos stiprinimo stebėseną savivaldybėje. Stebėsenos funkcijos vykdymu siekiama sukurti Biržų rajono savivaldybės visuomenės sveikatos stebėsenos sistemą, surinkti duomenis ir rodiklius, reikalingus Savivaldybės gyventojų sveikatai, jų gyvensenai, aplinkai bei sveikatos priežiūrai vertinti. Remiantis stebėsenos duomenimis, planuojamos ir įgyvendinamos Savivaldybės visuomenės sveikatos stiprinimo priemonės. *(Duomenų šaltinis: Lietuvos statistikos departamentas).*

SOCIALINĖ APSAUGA

Biržų rajono gyventojams socialines paslaugas teikia biudžetinės, viešosios įstaigos ir nevyriausybinės organizacijos įsteigtos įstaigos. Ilgalaikės socialinės globos paslaugas senyvo amžiaus ir neįgaliesiems asmenims teikia VšĮ Biržų parapijos Šv. Vincento Pauliečio globos namai, Biržų rajono Legailių globos namai ir VšĮ Onos Milienės senelių globos namai. Legailių globos namai taip pat teikia ir trumpalaikės socialinės globos paslaugas. Šios įstaigos visiškai tenkina asmenų, galinčių gyventi bendrojo tipo globos įstaigose, socialinės globos paslaugų poreikį.

Specializuotas socialines paslaugas Biržų savivaldybės gyventojams teikia regioninės įstaigos – valstybiniai socialinės globos namai: Kupiškio, Lavėnų, Jotainių, Skemų, Linkuvos, Jurdaičių ir Vilijampolės. Vaikams su negalia minėtas paslaugas teikia Šiaulių vaikų globos namai „Šaltinėlis“, Pasvalio specialioji mokykla.

2019 m. viešoji įstaiga „Vaiko užuovėja“, šeimyna „Po angelo sparnu“ ir Sigitos Švambarienės šeimyna teikė ilgalaikės socialinės globos paslaugas vaikams, likusiems be tėvų globos, bei socialinės rizikos šeimų vaikams. Ilgalaikės ir trumpalaikės socialinės globos paslaugos rajone yra pakankamai išvystytos, ją teikiančios įstaigos išsidėsčiusios ir kaimiškoje, ir miesto teritorijoje. 2019 m. rajone trumpalaikę globą teikti pradėjo ir 6 budintys globotojai, kurie gali globoti 15 vaikų.

Su socialinės rizikos šeimomis ir jose augančiais vaikais dirba vaikų dienos centrai. Socialinės priežiūros paslaugas vaikams, patiriantiems socialinę riziką, ir jų šeimos nariams teikia labdaros ir paramos fondo „Vilties šviesa“ vaikų dienos centrai (Biržuose ir Vabalninke), VšĮ „Pagalbos centras“ (Biržuose, Papilyje ir Pačeriauškės k.), labdaros ir paramos fondas „Spindulys“ (Pabiržė) ir VšĮ „Vaiko užuovėja“ vaikų dienos centras. Vaikų dienos centrai organizuoja popamokinį vaikų užimtumą bei įvairias prasmingas veiklas, taip pat organizuoja vaikams vasaros stovyklas. Reikšminga šių dienos centrų veikla – darbas su socialinės rizikos šeimų tėvais.

Vaikų raidos sutrikimų ankstyvosios reabilitacijos tarnyboje prie VšĮ Biržų ligoninės dirba specialistų komanda, kuri rūpinasi vaikais nuo gimimo iki mokyklinio amžiaus.

Neįgaliesiems vaikams dienos socialinę globą ir ugdymą užtikrina mokykla-darželis „Vyturėlis“, su vyresnio amžiaus neįgaliais vaikais ir jaunuoliais dirba Biržų Kaštonų pagrindinė mokykla. Suaugusiems neįgaliesiems dienos globos paslaugas teikia VšĮ Biržų rajono socialinių paslaugų centras.

Savivaldybėje yra šešios nevyriausybines organizacijos, aktyviai prisidedančios prie senyvo amžiaus asmenų ar suaugusių asmenų su negalia integracijos į visuomenę, per vykdomas programas teikiančios socialinės reabilitacijos paslaugas neįgaliesiems ir jų šeimų nariams: Biržų rajono neįgaliųjų draugija, Biržų rajono sutrikusios psichikos žmonių globos bendrija, Biržų „Artrito“ klubas, VšĮ „Pagalbos centras“, VšĮ Panevėžio ir Utenos regionų aklių centro LASS Biržų rajono filialas, VšĮ Panevėžio kurčiųjų reabilitacijos centras (paslaugos Biržų rajono

kurtiesiems). Jie teikia dienos centrų suaugusiems asmenims su negalia paslaugas: užimtumo (pagal pomėgius) organizavimas, asmeninio asistento pagalba, išvykų, asmeninės higienos ir priežiūros paslaugų organizavimas, savipagalbos grupelės ir pan.

Socialinė parama nepasiturintiems gyventojams yra teikiama vykdant savarankiškąją savivaldybės funkciją – skiriant ir išmokant socialinę pašalpą bei kompensacijas už šildymą, karštą ir šaltą vandenį bei vykdant valstybės perduotą savivaldybės funkciją, t. y. teikiant socialinę paramą mokiniams.

Vienam Biržų rajono savivaldybės gyventojui 2018 m. teko 53,8 Eur (2017 m. – 41,4 Eur) išlaidų socialinei pašalai. Išlaidos socialinei pašalai, tenkančios vienam gyventojui, Savivaldybėje 2017–2018 m. buvo didesnės nei Panevėžio regione (2017 m. – 23,7 Eur, 2018 m. – 36,3 Eur). 2018 m. socialinę pašalpą gavo 5,6 proc. (2017 m. – 5,5 proc.) rajono gyventojų. (*Duomenų šaltinis: Lietuvos statistikos departamentas*).

Biržų rajono savivaldybės 2019 m. socialinių paslaugų plane prioritetinėmis buvo išskirtos socialinių paslaugų gavėjų grupės, kurioms reikia plėsti socialines paslaugas: neįgalieji, senyvo amžiaus asmenys, socialinės rizikos šeimos ir jose augantys vaikai, neįgalūs vaikai ir socialinės rizikos suaugę asmenys. Šios socialinės grupės yra menkiau integruotos į visuomenę, turi mažiau arba visai neturi galimybių dalyvauti visuomenės gyvenime. Paslaugų plane buvo nustatytos ir prioritetinės socialinių paslaugų kryptys: bendruomeninių šeimų namų įkūrimas – kompleksinės paslaugos šeimai (tikslinė grupė – tėvų globos netekę vaikai ir juos globojantys asmenys); globos centro veikla kokybiškam, holistiniam (visuminiam) globos įgyvendinimui, laikino atokvėpio paslaugos atsiradimas; vaikų globos namų VŠĮ „Vaiko užuovėja“ pertvarkymo į bendruomeninius vaikų globos namus pradžios procesas; socialinės paslaugos bendruomenėje bei institucijoje senyvo amžiaus asmenims ir suaugusiems asmenims su negalia.

KULTŪRA

Biržų rajono savivaldybėje kultūros paslaugas teikia bei aktyvią kultūrinę veiklą vykdo Savivaldybės bei viešosios kultūros įstaigos ir organizacijos (kūrybinės sąjungos, nevyriausybinių organizacijų ir kt.).

Biržų kultūros centras (toliau - Centras) turi 7 skyrius: Nemunėlio Radviliškio, Papilio, Parovėjos, Vabalninko, Širvėnos, Pačeriaukštės ir Pabiržės. Kultūros centre ir skyriuose 2019 m. veikė 75 (2018 m. – 74, 2017 m. – 89) mėgėjų meno kolektyvai, kurių veikloje dalyvavo 824 (2018 m. – 637, 2017 m. – 864) asmenys. 2019 m. centras ir skyriai surengė 752 (2018 m. – 744, 2017 m. – 681) kultūrinius-pramoginius renginius, skirtus įvairių amžiaus grupių žiūrovams. Renginiuose apsilankė apie 67 690 (2018 m. – 66 081, 2017 m. – 75 300) žiūrovų.

Biržų kultūros centre ir jo skyriuose organizuojami minėjimai, profesionalių ir mėgėjiško meno kolektyvų pasirodymai, atvyksta politikai, menininkai, paminimos valstybinės šventės, mėgėjiškų meno kolektyvų kūrybinės veiklos jubiliejai, miesto įžymios datos, organizuojamos atskirų meno sričių: folkloro, vokaliųjų, instrumentinių, choreografinių kolektyvų dienos, poilsio vakarai, diskotekos, paskaitos, demonstruojami kino filmai. Biržų kultūros centro darbuotojai bendradarbiauja su švietimo įstaigomis, įvairiomis organizacijomis, kitų rajonų kultūros įstaigomis.

Biržų rajono bibliotekų tinklą 2019 m. sudaro 27 bibliotekos: Biržų rajono savivaldybės Jurgio Bielinio viešoji biblioteka Biržų mieste (toliau – Viešoji biblioteka), Vabalninko miesto struktūrinis padalinys (filialas) Vabalninke ir 25 struktūriniai padaliniai (filialai) kaimiškoje rajono teritorijoje. Visų rajono bibliotekų dokumentų fondą sudaro 175752 vienetai spaudinių – tai knygos, serialiniai, vaizdiniai, garsiniai regimieji, skaitmeniniai, elektroniniai ir kiti dokumentai bei duomenų bazės. 2019 m. įsigyta 10058 vienetų dokumentų, tačiau naujai įsigyti leidiniai visame dokumentų fonde sudaro tik 5,7 proc. (2018 m. – 5,7 proc.).

Bibliotekų paslaugomis kasmet naudojasi iki 5000 vartotojų arba apie 18,7 proc. rajono gyventojų. Lankytojų per metus bibliotekose apsilanko daugiau nei 90 tūkst., pasiskolinama daugiau nei 140 tūkst. vienetų leidinių. Elektroninės paslaugos teikiamos visose rajono bibliotekose ir jomis naudojasi 26 proc. vartotojų. Kasmet bibliotekininkai atsako į daugiau nei 4 tūkst. informacinių užklausų.

2019-ais buvo vykdoma projektinė ir edukacinė veikla, neformalus suaugusiųjų ir vaikų švietimas, sekmadienio kinas, įvairios parodos, knygų pristatymai, literatūrinės kelionės (3 maršrutai), surengta 540 renginių. Įsimintini susitikimai, garsiniai skaitymai ir renginiai netradicinėse erdvėse, dalyvavimas regiono organizuojamuose renginiuose, Vilniaus knygų mugėje. Bibliotekoje įkurta kūrybinė ir poilsio erdvė neįgaliems 5–16 metų vaikams ir juos lydintiems asmenims, organizuojami terapiniai užsiėmimai. Bibliotekos salėje nuolat vyksta mokymai, seminarai, konferencijos, įvairūs kultūriniai renginiai.

Viešosios bibliotekos paslaugomis 2019 m. naudojosi 1558 vartotojai, apsilankė 36184 lankytojai, kurie savo reikmėms pasiskolino 57703 dokumentus. Viešosios bibliotekos Bibliotekininkystės ir informacinių išteklių skyriuje kuriamas rajono bibliotekų elektroninis katalogas, iš kurio nuotoliniu būdu gali užsisakyti spaudinius kiekvienas, turintis Lietuvos integralios bibliotekų informacijos sistemos LIBIS vartotojo pažymėjimą. Vartotojų aptarnavimo skyriuje kuriama elektroninė kraštotyros straipsnių duomenų bazė. Aprašomi naujų knygų, žurnalų ir laikraščių kraštotyros pobūdžio straipsniai. Išliekamąją vertę turinčių publikacijų bibliografiniai įrašai eksportuojami į Lietuvos nacionalinės M. Mažvydo bibliotekos duomenų bazę. Sudaromas žymių datų kalendorius „Metų sukaktys: Biržų kraštas“ ir „Kultūros kronika: Biržų kraštas“. Šie darbai spausdinami istorijos ir kultūros žurnale „Žiemgala“, skaitmeninamas rankraščių archyvas.

2018 m. gruodžio 28 d. Lietuvos nacionalinė Martyno Mažvydo biblioteka ir Biržų rajono savivaldybė pasirašė Bendradarbiavimo sutartį įgyvendinant iš Europos Sąjungos struktūrinių fondų lėšų bendrai finansuojamą projektą „Gyventojų skatinimas išmaniai naudotis internetu atnaujintoje viešosios interneto prieigos infrastruktūroje“. Įgyvendinant projektą Nacionalinė biblioteka Savivaldybės viešajai bibliotekai (įskaitant ir filialus) 2019–2020 m. neatlygintinai suteiks viešajai interneto prieigai atnaujinti reikalingą įrangą.

Vabalninko miesto struktūrinio padalinio paslaugomis 2018 m. naudojasi daugiau nei 200 vartotojų, per metus padalinyje apsilankė daugiau nei 8 tūkst. lankytojų, pasiskolinta 12868 vienetai dokumentų. Kaimo teritorijos struktūriniuose padaliniuose kasmet aptarnaujama vidutiniškai po 111 vartotojus, apsilanko vidutiniškai iki 2000 lankytojų, išduodama beveik 3 tūkst. dokumentų.

Biržų krašto muziejuje „Sėla“ (toliau – Muziejus) saugoma unikali Biržų krašto kultūros ir istorijos medžiaga. Šiuo metu muziejus saugo 162 282 eksponatus (per 2019 m. priimtas 4 581 eksponatas). Muziejaus nuolatinių ekspozicijų, pristatančių charakteringiausius krašto kultūros bei istorijos artefaktus, plotas siekia 3132 kv. m. Populiariausiomis išlieka arsenalo pastate įkurtos interaktyvios ekspozicijos. Arsenalo salėje nuolat vyksta įvairūs mokymai, seminarai, konferencijos, demonstruojami filmai. Muziejus organizuoja įvairius kultūrinius renginius, knygų pristatymus, koncertus, organizuojamos profesionalių dailininkų bei meno mėgėjų parodos, eksponuojamos parodos iš muziejaus rinkinių, nuolatos vedamos edukacinės programos vaikams ir suaugusiems. Populiariausia programa suaugusiems išlieka „A biržiečė vaišin dainuodamūs“, kurios metu susipažįstama su senosios aludarystės reikmenimis ir aukštaičių vaišingumą menančiomis tradicijomis. Pagreitį įgauna nauja edukacinė programa suaugusiems „Iš kunigaikštienės buduaro - tiesiai prie Jo Šviesybės stalo“. 2019 m. kartu su Vlodo Jakubėno muzikos mokykla jau penktą kartą surengtas senosios muzikos festivalis „Baroko pavasaris Biržuose“. Vienas iš populiariausių metų renginių – tradicinė „Naktis muziejuje“, įvykusi gegužės 18 d. Muziejus reikšmingai prisidėjo organizuojant ir vykdant Biržų miesto šventės ir Baltų vienybės dienos Biržuose renginius.

2019 m. kovo 8 d. Muziejuje atidaryta paroda „Slaptasis Biržų miesto archyvas“, skirta Magdeburgo teisių Biržams suteikimo 430-osioms metinėms. Parodai iškelti dokumentai iš

Biržų krašto muziejaus „Sėla“ saugyklų ir depozito teisėmis pasiskolinti iš Lietuvos nacionalinio muziejaus. Latvių tapytojo G. Eliaso darbų parodą (iš Jelgavos muziejaus rinkinių) muziejaus lankytojai galėjo aplankyti nuo 2019 m. rugsėjo 21 d. iki spalio 31 d. Atidaryme dalyvavo Lietuvos ir Latvijos respublikų Seimų pirmininkai bei Kultūros ministrai.

Per 2019 m. iš viso muziejuje surengtos 29 profesionalių ir meno mėgėjų vaizduojamojo meno parodos (iš jų 5 Vabalninko skyriuje).

Muziejus 2019–2020 m. vykdė dalinai Biržų rajono Vietos veiklos grupės finansuojamą projektą „Biržų krašto muziejaus „Sėla“ Vabalninko skyriaus pastato rūsio įveiklinimas: pritaikymas kultūros ir turizmo reikmėms“, kurio rezultatas – inovatyvios, įtaigios ekspozicijos sukūrimas ir įrengimas Vabalninko skyriaus pastato rūsyje.

2019 m. muziejaus ekspozicijas ir parodas aplankė 15 693 pavieniai lankytojai (2018 m. – 14 111) ir 12431 lankytojas atvykę organizuotomis grupėmis (2018 m. – 12584).

2019 m. apsilankė 515 organizuotų grupių (91 mokinių, 47 senjorų, 20 karių, neįgaliųjų, 304 suaugusiųjų grupės, 53 svečių grupės). Gido paslauga suteikta 432 grupėms, iš kurių 373 grupėms lietuvių ir 59 užsienio kalba (32 rusų, 12 anglų, 15 latvių). 83 grupės naudojos audiogido paslauga.

2019 m. muziejus siūlė lankytojams 45 temų edukacines programas (2018 m. – 31).

2019 m. vaikams ir suaugusiems vestos 479 edukacinės programos (2018 m. – 452).

2019 m. edukacinėse programose dalyvavo 10 401 žmogus (4699 mokiniai ir 5702 suaugusieji). 2018 m. edukacinėse programose dalyvavo 9653 žmonės (3731 mokinys ir 5922 suaugusieji).

Iš viso 2019 m. muziejų (pilies rūmuose ir arsenale) aplankė 38 525 lankytojai, muziejaus renginiuose dalyvavo 8911 lankytojų, arsenalo konferencijų sale (per nuomą) naudojosi 5599 lankytojai (2018 m. – 55105). Vabalninko skyriaus ekspozicijas, parodas ir renginius bei edukacines pamokas aplankė 1401 lankytojas (2018 m. – 1745). Kirkilų tradicinių amatų centras sulaukė 804 žmonių (2018 m. – 641).

Bendras 2019 m. Muziejaus lankytojų skaičius (kartu su padaliniais) – 55 240.

SPORTAS

2019 m. vykdyta Kūno kultūros ir sporto plėtojimo programa finansuojant Biržų rajono savivaldybės sporto (toliau – BKKSC) renginius, sporto klubų veiklą ir sportininkų dalyvavimą Lietuvos čempionatuose, žaidynėse ir tarptautinėse varžybose.

51 Biržų rajono kūno kultūros ir sporto centro ugdytinis 2019 m. įvairių amžiaus grupių šalies čempionatuose bei pirmenybėse iškovojo 62 medalius (iš jų 11 aukso) bei 2 medalius (aukso ir bronzos) Baltijos šalių čempionatuose. Per 2019 m. iškovota viena IV vieta pasaulyje ir viena V vieta Europoje.

Aukštų sportinių rezultatų siekimas buvo įgyvendinamas vykdant sporto šakų mokymo programas, dalyvaujant Lietuvos sporto šakų federacijų, asociacijų bei lygų organizuojamose įvairiose tarptautinėse, respublikinėse varžybose, čempionatuose bei pirmenybėse, o taip pat įvairiuose draugiškuose turnyruose, stovyklose ir kituose sporto renginiuose. Lietuvos mokinių žaidynėse miestų, rajonų sporto šakų varžybose (III grupė) Biržų rajonas užėmė I vietą. Rajono sportininkai dalyvavo krepšinio, lengvosios atletikos, šaudymo, sambo ir kt. varžybose. Pagal 2019 m. laimėjimus į 2019 m. Lietuvos rinktinės sąrašą įtraukti 4 dziudo, 3 šaudymo sporto, 2 krepšinio, 1 lengvosios atletikos ir 1 šachmatų sportininkai. Dar 5 BKKSC sportininkai yra kandidatai į Lietuvos rinktinę. Geriausius rezultatus 2019 m. pasiekė E. Venckus (treneris Ž. Kačinskas) – Kauno „Žalgirio“ žaidėjas bei pasaulio U-19 čempionate užimta IV vieta ir M. Mitrochinas – Europos kadetų dziudo taurės varžybose užimta V vieta ir Pabaltijo jaunių dziudo čempionate III vieta.

BKKSC ugdytiniais organizuojamos sporto stovyklos. 2019 m. rugpjūčio mėnesį buvo suorganizuota tarptautinė dziudo stovykla Biržuose (120 dalyvių), 17 krepšinininkų vyko stovyklauti į Palangą, pagal projektą 6 lengvaatlečiai vyko į stovyklą Slovėnijoje.

BKKSC sporto bazėse vyko 207 renginiai, juose dalyvavo 6971 sportininkas. Treniruoklių salę lankė 38 moksleiviai, 60 suaugusių ir 30 senjorų.

Gyventojų susidomėjimą kūno kultūra ir sportu didina organizuojamos įvairių sporto šakų rajono ir respublikinės varžybos moksleiviams ir suaugusiems. Rajone yra 25 sporto klubai, tačiau aktyvią sportinę veiklą vykdo tik 14. Tai krepšinio, futbolo, tinklinio, ekstremalaus sporto, motosporto, dziudo, bokso, buriavimo, šachmatų, jėgos trikovės, aviacijos, aktyvaus judėjimo klubai, kurie ne tik organizuoja įvairius renginius rajone, bet ir jų sportininkai dalyvauja Lietuvos čempionatuose ir tarptautinėse varžybose. Bendrojo ugdymo mokyklų moksleiviams BKKSC vykdė Biržų rajono bendrojo ugdymo mokyklų moksleivių sporto žaidynių varžybas: miesto mokyklų berniukų futbolo, kaimo mokyklų mergaičių ir berniukų futbolo, miesto mokyklų pradinėjų klasių, 5–6 klasių mergaičių ir berniukų kvadrato varžybas, miesto mokyklų svarsčių kilnojimo varžybas, kaimo vietovių 3x3 krepšinio mergaičių ir berniukų varžybas, kaimo vietovių pradinukų, 5–6 klasių mergaičių ir berniukų kvadrato varžybas. Iš viso buvo suorganizuotos 57 mokyklų žaidynių varžybos, kuriose dalyvavo 1172 moksleiviai.

Sudarytos geros sąlygos treniruotis pagyvenusio amžiaus žmonėms (Biržų „Artrito“ klubas, asociacija „Biržėnai“ Biržų trečiojo amžiaus universitetas).

Biržų rajono savivaldybės gyventojams buvo organizuojamos Biržų rajono krepšinio pirmenybės, futbolo pirmenybės, dziudo, šachmatų turnyrai, stalo teniso, paplūdimio tinklinio ir salės tinklinio pirmenybės.

Daug dėmesio sulaukė Biržų rajono savivaldybės sporto renginiai – Žiemos sporto šventė, Vasaros vandens ir paplūdimio sporto šventė, taip pat Biržų rajono krepšinio pirmenybės, kurios kiekvieną savaitgalį pritraukdavo pilną sporto salę žiūrovų. Ypač daug sporto entuziastų pritraukė bėgimo varžybos. Pavasarį vyko bėgimo varžybos Jono Pipynės ir Biržų mero taurei laimėti, kuriose dalyvavo 563 bėgikai. Rudenį vyko du bėgimai - biržietiškos mylios (300 dalyvių) ir bėgimas, skirtas nusipelnusio trenerio P. Karoblio taurei laimėti (virš 600 dalyvių).

Taip pat vykdytos Biržų rajono savivaldybės seniūnijų sporto žaidynės, kuriose seniūnijų sportininkai galėjo išbandyti jėgas krepšinio, tinklinio, stalo teniso, šaškių, šachmatų, futbolo, smiginio varžybose, giros kėlimo ir virvės traukimo rungtyse.

Bendradarbiauta su vietine žiniasklaida, teikta informacija spaudoje ir Centro internetinėje svetainėje bei facebook paskyroje. Geriausioms sportininkų komandoms sudarytos sąlygos pagal galimybes dalyvauti respublikinėse varžybose.

Sporto renginių organizavimas ir vykdymas sprendžia vaikų ir suaugusiųjų užimtumo ir prevencijos problemą. Sudaromos sąlygos turiningai praleisti laisvalaikį. Skatinamas gyventojų domėjimasis kūno kultūra ir sportu, iš tam skirtų renginių – Žiemos sporto šventė ir Vasaros vandens ir paplūdimio sporto šventė. Rengiant sporto infrastruktūros plėtros investicijų projektus bendradarbiauta su Savivaldybės administracijos Statybos ir statinių priežiūros, Architektūros ir urbanistikos skyriais.

Savivaldybės biudžeto lėšomis atlikti stadiono, sporto salės (Karaimų g. 5), sporto aikštelių einamojo remonto ir kt. darbai. Sporto šakoms nupirkta ir minimaliai atnaujintas sporto inventorių. Gerinama Biržų rajono savivaldybės sporto bazė.

VIEŠASIS SAUGUMAS

2018 m. Biržų rajono savivaldybėje buvo ištirta 401 (2017 m. – 450) nusikalstama veika. Ištirtų nusikaltimų dalis 2018 m. sudarė 65,1 (2017 m. – 62,1) proc. nuo visų įvykdytų nusikalstamų veikų. Nusikalstamų veikų ištyrimas Savivaldybėje 2018 m., lyginant su 2014 m. (63,8 proc.), padidėjo 1,3 proc. punktais. Ištirtų nusikalstamų veikų dalis 2018 m. Savivaldybėje buvo didesnė nei Panevėžio apskrityje (56,2 proc.) ir Lietuvoje (52,4 proc.).

Policijos ir kitų institucijų kompleksiskai ir aktyviai vykdomos prevencinės akcijos, sugriežtintos sankcijos už kelių eismo taisyklių pažeidimus bei kitos prevencinio pobūdžio priemonės padėjo gerinti situaciją keliuose. 2018 m. Biržų rajone užregistruota 22 (2017 m. – 18) kelių eismo įvykiai. 2018 m. kelių eismo įvykių metu žuvo 4 žmonės (2017 m. nežuvo nė vienas žmogus) ir buvo

sužeista 20 (2017 m. – 20) žmonių.

2018 m. Savivaldybėje užregistruoti 138 (2017 m. – 131) gaisrai, kuriuose žuvusių žmonių nebuvo. Gaisrų skaičius Biržų rajono savivaldybėje 2014–2018 m. nežymiai didėjo (nuo 125 gaisrų 2014 m. iki 138 – 2018 m.) ir lyginant su 2014 m. buvo 10,4 proc. didesnis. Šiuo laikotarpiu gaisrų skaičius Lietuvoje sumažėjo 11,1 proc., Panevėžio apskrityje – 24,5 proc.

(Duomenų šaltinis: Lietuvos statistikos departamentas).

VIDINĖS APLINKOS ANALIZĖ

TEISINĖ BAZĖ

Biržų rajono savivaldybė savo veiklą organizuoja vadovaudamasi Lietuvos Respublikos įstatymais ir vidaus dokumentais: Biržų rajono savivaldybės tarybos veiklos reglamentu, Biržų rajono savivaldybės administracijos nuostatais ir kitais savivaldos institucijų veiklą reglamentuojančiais dokumentais.

ORGANIZACINĖ STRUKTŪRA

Biržų rajono savivaldybės atstovaujamoji institucija yra taryba, turinti vietos valdžios ir viešojo administravimo teises ir pareigas, vykdomoji institucija – administracijos direktorius, turintis viešojo administravimo teises ir pareigas. Šios Savivaldybės institucijos yra atsakingos už savivaldos teisės įgyvendinimą.

Savivaldybių funkcijos pagal veiklos pobūdį skirstomos į vietos valdžios, viešojo administravimo ir viešųjų paslaugų teikimo. Vietos valdžios funkcijas įstatymų nustatyta tvarka atlieka Savivaldybės taryba. Viešojo administravimo funkcijas įstatymų nustatyta tvarka atlieka Savivaldybės taryba, Savivaldybės vykdomoji institucija, kiti Savivaldybės įstaigų ir tarnybų vadovai, valstybės tarnautojai, kuriems teisės aktai ar savivaldybės tarybos sprendimai suteikia viešojo administravimo teises Savivaldybės teritorijoje. Viešąsias paslaugas teikia savivaldybių įsteigti paslaugų teikėjai arba pagal sudarytas sutartis kiti viešai pasirenkami fiziniai ar juridiniai asmenys.

Savivaldybės taryba sudaryta iš įstatymų nustatyta tvarka demokratiškai išrinktų Savivaldybės bendruomenės atstovų – 25 Savivaldybės tarybos narių. Tarybai teikiamiems klausimams preliminarai nagrinėti ir išvadoms bei pasiūlymams teikti, kontroliuoti, kaip laikomasi įstatymų, vykdomi Tarybos sprendimai ir mero potvarkiai, sudaryti 3 Tarybos komitetai: Teritorijų vystymo, aplinkos apsaugos, miesto ūkio ir kaimo reikalų, Ekonomikos ir finansų, Socialinio vystymo.

Savivaldybės taryba 2015 m. rugsėjo 29 d. sprendimu Nr. T-212 „Dėl Biržų rajono savivaldybės administracijos struktūros patvirtinimo“ nuo 2016 m. kovo 1 d. patvirtino naują Biržų rajono savivaldybės administracijos struktūrą, kurią taip pat sudaro 16 struktūrinių padalinių (skyrių) ir 8 Administracijos filialai – seniūnijos. Nuo 2018 m. liepos 1 d., teisės aktams pakeitus savivaldybių vaiko teisių apsaugos funkciją į valstybinę vaiko teisių apsaugos funkciją, Savivaldybės administracijos struktūroje neliko Vaiko teisių apsaugos skyriaus.

ŽMOGIŠKIEJI IŠTEKLIAI

2007 m. lapkričio 29 d. Savivaldybės taryba sprendimu Nr. T-252 buvo nustačiusi didžiausią leistiną valstybės tarnautojų pareigybių ir darbuotojų, dirbančių pagal darbo sutartis ir gaunančių užmokestį iš Savivaldybės biudžeto skaičių – 253 (pareigybių). 2015 m. rugsėjo 29

d. Savivaldybės tarybos sprendimu Nr. T-232 šis skaičius sumažintas iki 220 (pareigybių).

2019 m. sausio 1 d. įsigaliojo Lietuvos Respublikos valstybės tarnybos įstatymo nauja redakcija. Valstybės tarnautojų pareiginių algų koeficientai perskaičiuoti pagal 2018 m. gruodžio 31 d. turėtas kategorijas ir kvalifikacines klases.

2019 m. sausio 1 d. bendras pareigybių skaičius – 187,3 (2018 m. – 187,5). Iš jų – 96 valstybės tarnautojų ir 91,3 darbuotojų, dirbančių pagal darbo sutartis. Laisvų pareigybių 2019 m. gruodžio 31 d. registruota 19,5 (2018 m. gruodžio 31 d. – 23).

Visi Savivaldybės administracijos valstybės tarnautojai yra įgiję jų pareigybei nustatytą reikiamą išsilavinimą.

Kadangi kasmet didėja reikalavimai viešojo administravimo institucijoms, labai svarbu tobulinti kvalifikaciją. Valstybės tarnautojų ir darbuotojų, dirbančių pagal darbo sutartį mokymui 2019 m. panaudota 7513,91 Eur, 2018 m. panaudota 9495 Eur. 2017 m. panaudota 8682 Eur. 2016 metais panaudota 8174,73 Eur. Darbuotojų mokymui 2015 metais panaudota 3707 Eur (2014 m. – 3417 Eur, 2013 m. – 5376 Eur). Iš jų 2756 Eur (2014 m. – 2644, 2013 m. – 3949 Eur) – valstybės tarnautojų, 951 Eur (2014 m. – 563, 2013 m. – 905 Eur) – darbuotojų, dirbančių pagal darbo sutartis, mokymui.

Mokymai 2019 metais organizuoti atsižvelgus į poreikį. Pasikeitus LR valstybės tarnybos įstatymui įvadiniai mokymai valstybės tarnautojams nebeorganizuojami. 75 Savivaldybės administracijos darbuotojai dalyvavo mokymuose, reikalinguose vykdant jų pareigybių aprašymuose nustatytas funkcijas (2018 metais – 89). Specialistai žinias gilino korupcijos prevencijos, viešųjų pirkimų, audito, dokumentų valdymo, švietimo, darbo teisės, Statybos įstatymo pakeitimų, asmens duomenų apsaugos, Administracinės teisės kodekso taikymo ir Valstybės tarnybos įstatymo pakeitimo klausimais.

PLANAVIMO SISTEMA

Savivaldybės veiklos planavimas pagal veiklos rezultatų pasiekimo trukmę yra suskirstytas į tris kategorijas: ilgos trukmės – Biržų rajono plėtros 2016–2020 m. strateginis planas, vidutinės trukmės – Biržų rajono savivaldybės strateginis veiklos planas, trumpojo laikotarpio – Savivaldybės biudžetas.

Biržų rajono savivaldybės plėtros 2016–2020 m. strateginis planas patvirtintas Biržų rajono savivaldybės tarybos 2015 m. spalio 9 d. sprendimu Nr. T-234. Savivaldybės plėtros vizija: „Biržų rajonas – šiaurės Lietuvos verslo, turizmo ir kultūros centras. Svetingas, istoriškai unikalus Radvilų kraštas, garsėjantis aludarystės tradicijomis, vystantis ekologinį žemės ūkį, patrauklus kurti šeimą ir auginti vaikus“. Strateginiame plėtros plane išskirti 3 Savivaldybės plėtros prioritetai: rajono ekonominė ir kompleksinė plėtra; sumanios, socialiai saugios, sveikos, naujovėms imlios, pilietinės ir patriotiškos visuomenės formavimas; rajono infrastruktūros ir gyvenamosios aplinkos gerinimas. Prioritetams įgyvendinti numatyta 10 tikslų, 25 uždaviniai, 179 priemonės, už jų vykdymą paskirtos atsakingos institucijos.

Biržų rajono savivaldybės plėtros 2016–2020 m. strateginis planas parengtas 2015 m. įgyvendinus ES fondų ir savivaldybės lėšomis finansuotą projektą „Biržų rajono savivaldybės plėtros 2016–2020 m. strateginio plano parengimas“. Įgyvendinant šį projektą taip pat parengtos 5 sektorinės galimybių studijos: Likėnų kurortinės teritorijos statuso suteikimo Biržų rajono Pabiržės miesteliui su aplinkinėmis gyvenamosiomis vietovėmis studija, Biržų rajono savivaldybės turizmo plėtros studija, Atliekų prevencijos Biržų rajono savivaldybėje studija, Atsinaujinančių energijos šaltinių (išteklių) naudojimo plėtros veiksmų Biržų rajono savivaldybėje studija, Biržų aerodromo pritaikymo turizmui ir verslui studija. Parengti strateginiai dokumentai sudarys sąlygas efektyviau naudoti turimus ir planuojamus gauti finansinius, materialinius ir žmogiškuosius išteklius Biržų rajono plėtros vizijai įgyvendinti ir numatytiems tikslams pasiekti.

Biržų rajono savivaldybės tarybos 2015 m. rugpjūčio 27 d. sprendimu Nr. T-180

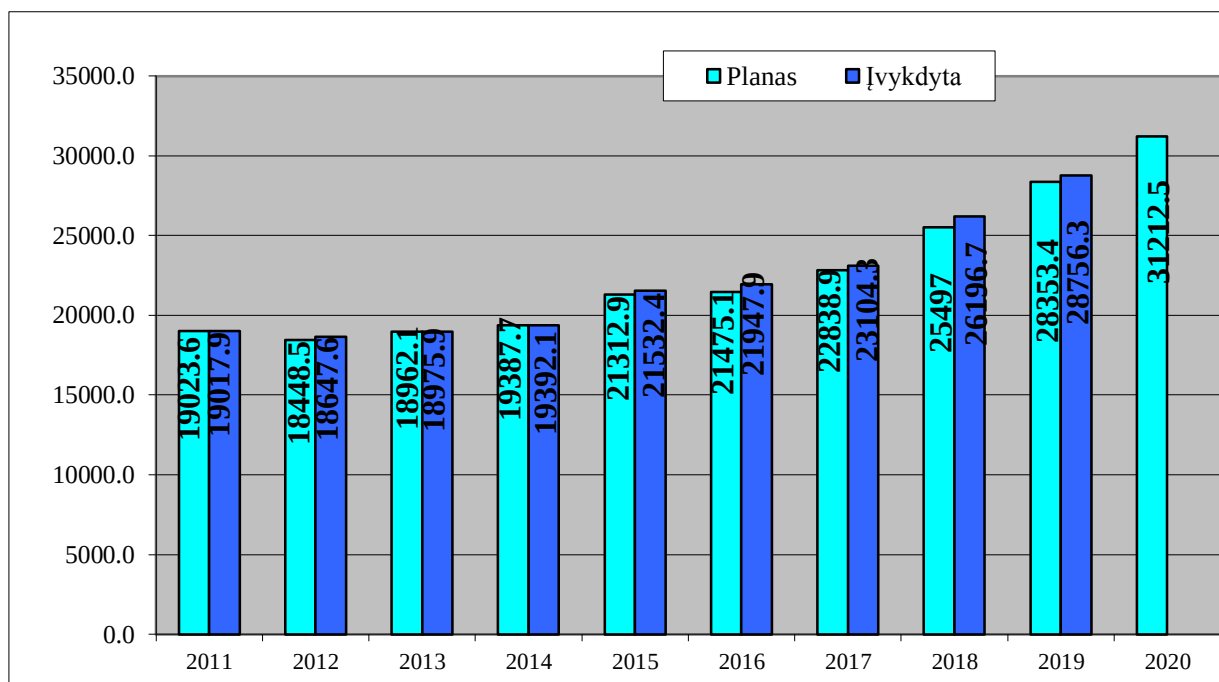

patvirtintas Strateginio planavimo Savivaldybėje organizavimo tvarkos aprašas, kuris nustato Savivaldybės strateginio plėtros plano, Savivaldybės strateginio veiklos plano, Savivaldybės administracijos, seniūnijų ir biudžetinių įstaigų metinių veiklos planų rengimo, svarstymo, tvirtinimo, įgyvendinimo ir stebėsenos tvarką.

FINANSINIAI IŠTEKLIAI

Biržų rajono savivaldybės 2020–2022 m. strateginio veiklos plano pagrindinis finansavimo šaltinis – Savivaldybės biudžeto lėšos. Planuojamas Biržų rajono savivaldybės 2020 metų biudžetas – 31212,5 tūkst. Eur pajamų ir 33392,9 tūkst. Eur asignavimų.

Savivaldybės 2011–2020 metų biudžetų pajamų planas ir jo vykdymas, tūkst. Eur

Šaltinis: Biudžeto skyrius

Savivaldybės biudžeto pajamos, priimtos skaičiuojant savivaldybių biudžetų 2020 m. finansinius rodiklius, palyginus su 2019 m., didėja 1086 tūkst. Eur (7,8 proc.), iš jų: 529 tūkst. Eur – dėl valstybės institucijų priimtų teisės aktų, padidinančių savivaldybių išlaidas, vykdymo (minimaliai mėnesinei algai padidinti, pareiginės algos baziniam dydžiui padidinti, kultūros darbuotojų darbo užmokesčiui padidinti, LR Valstybės ir savivaldybių įstaigų darbuotojų darbo apmokėjimo įstatymui įgyvendinti), 55 tūkst. Eur – tikslinės lėšos verslo plėtros sąlygoms gerinti.

Pajamos. Į savivaldybės biudžetą 2020 metais planuojama gauti 31212,5 mln. Eur pajamų ir dotacijų. 14,8 mln. Eur, arba 47,4 proc. visų planuojamų pajamų sudaro valstybės biudžeto dotacijos ir kitos dotacijoms priskiriamos lėšos. Didžiausią dalį dotacijų (37,8 proc.) sudaro mokymo lėšos – 5,6 mln. Eur. Valstybinėms (perduotoms savivaldybėms) funkcijoms atlikti skirta 2,9 mln. Eur. Neformaliojo vaikų švietimo programoms finansuoti savivaldybei skirta 17,4 tūkst. Eur ES finansinės paramos lėšų. Savivaldybės biudžetui skiriama 30,6 tūkst. Eur speciali tikslinė dotacija mokyklų (klasių), turinčių specialiųjų ugdymosi poreikių mokinių, ūkio išlaidoms, 15,3 tūkst. Eur – valstybės biudžeto lėšų dotacija mokytojų, dirbančių pagal neformaliojo vaikų švietimo (išskyrus ikimokyklinio ir priešmokyklinio ugdymo) programas savivaldybių mokyklose, darbo apmokėjimui gerinti. Investicijų projektams finansuoti planuojama gauti ir panaudoti 4,8 mln. Eur Europos Sąjungos ir kitos finansinės tarptautinės paramos lėšų. Vietinės reikšmės keliams prižiūrėti planuojama 1,2 mln. Eur Kelių priežiūros ir

plėtros programos lėšų. Planuojama 216,0 tūkst. Eur valstybės biudžeto lėšų dotacija (VIPA) geriamojo vandens tiekimo ir nuotekų tvarkymo sistemų renovavimui ir plėtrai Biržų rajone.

Prognozuojamos pajamos (pagal Lietuvos Respublikos 2020 metų valstybės biudžeto ir savivaldybių biudžetų finansinių rodiklių patvirtinimo įstatymo 6 priedą), patvirtintos savivaldybei savarankiškosios funkcijos vykdyti, sudaro 15,0 mln. Eur (48,1 proc. visų planuojamų pajamų), iš jų gyventojų pajamų mokestis – 14,0 mln. Eur, pajamos ir mokesčiai iš turto – 1,0 mln. Eur. Planuojama gauti 550,0 tūkst. Eur vietinės rinkliavos už atliekų tvarkymą pajamų. Pajamų už teikiamas paslaugas asignavimų valdytojai planuoja gauti 701,3 tūkst. Eur. Aplinkos apsaugos specialiajai programai 2019 m. numatyta gauti 86,0 tūkst. Eur pajamų. Kitų neišvardintų pajamų planuojama gauti 30,0 tūkst. Eur. Investicijų projektams vykdyti planuojama skolintis 422,5 tūkst. Eur. Praėjusių metų įsiskolinimams dengti ir 2020 m. išlaidoms finansuoti planuojama panaudoti 1757,9 tūkst. Eur 2019 metais nepanaudotų biudžeto lėšų likutį.

Išlaidos. Savivaldybės biudžeto išlaidoms (įskaitant paskolų grąžinimą) 2020 m. iš viso planuojama 33,4 mln. Eur. Savivaldybės 2020 metų biudžeto asignavimai planuojami 6 programoms ir jų priemonėms finansuoti. Didžioji dalis visų išlaidų planuojama Ugdymo kokybės ir mokymosi aplinkos programai – 11,1 mln. Eur (33,3 proc. visų planuojamų išlaidų). Socialinės paramos ir sveikatos apsaugos paslaugų kokybės ir prieinamumo gerinimo programai skiriama 5,5 mln. Eur (16,5 proc. visų išlaidų), Infrastruktūros objektų plėtros bei priežiūros ir teritorijų planavimo programai – 6,5 mln. Eur (19,5 proc. visų išlaidų), Kultūros ir turizmo, sporto, jaunimo ir bendruomenių veiklos aktyvinimo programai – 2,8 mln. Eur (8,3 proc. visų išlaidų), Savivaldybės pagrindinių funkcijų vykdymo programai – 4,7 mln. Eur (14,1 proc. visų išlaidų), Aplinkos apsaugos, verslo rėmimo ir žemės ūkio plėtros programai – 2,8 mln. Eur (8,3 proc. visų išlaidų). Pagal ekonominę klasifikaciją didžiausią dalį išlaidų sudaro išlaidos darbo užmokesčiui ir socialiniam draudimui – 16,6 mln. Eur, t. y. 49,7 proc. visų planuojamų išlaidų.

Be Savivaldybės kontroliuojamų finansavimo šaltinių, strateginio veiklos plano programoms įgyvendinti naudojamos ir kitų šaltinių lėšos (valstybės biudžeto ir kt.). 2020 m., kaip ir ankstesniais metais, didelę įtaką rajono plėtrai, taip pat ir Savivaldybės veiklai, turi ES struktūrinių fondų ir kita tarptautinė finansinė parama (nuo 2016 m. ši parama įskaitoma į savivaldybių biudžetus).

RYŠIŲ SISTEMA, INFORMACINĖS IR KOMUNIKAVIMO SISTEMOS

Savivaldybės administracijoje kartu su seniūnijomis naudojami 188 kompiuteriai, 5 serveriai (4 iš jų – virtualūs), taip pat išoriniai įrenginiai: apie 107 spausdinimo ir kopijavimo aparatus, keliolika daugiafunkcinių įrenginių. Savivaldybės administracija turi savo telefonų stotį, prie kurios yra prijungta 70 analoginių ir 30 skaitmeninių telefono aparatų, 16 interneto telefonijos (IP) aparatų. Naudojama 90 miesto (išorinių) telefono numerių.

Savivaldybės administracijos vietiniame kompiuterių tinkle įdiegta tinklo katalogų tarnyba, prie jos prijungti darbo vietų kompiuteriai.

Savivaldybės administracijos ir 8 seniūnijų vietiniai kompiuterių tinklai prijungti prie Saugaus valstybės duomenų perdavimo tinklo (SVDPT), kuris yra sujungtas su Europos administracijų duomenų perdavimo tinklu TESTA (angl. Trans-European Services for Telematics between Administrations). SVDPT administruoja BĮ Kertinis valstybės telekomunikacijų centras. SVDPT, taip pat ir Savivaldybės administracijos kompiuterių tinklas, yra specializuotas ir atskirtas nuo interneto. Tačiau tam, kad būtų galima naudotis interneto resursais, yra padarytas apsaugotas išėjimas į atvirą internetą.

Savivaldybės administracijoje naudojamos informacinės sistemos: elektroninė dokumentų valdymo sistema „Avily“, socialinės paramos informacinės sistemos „Parama“ ir SPIS, valstybinės žemės nuomos mokesčio informacinė sistema MASIS, buhalterinės apskaitos informacinė sistema LABBIS ir kitos.

Administracijos specialistams pagal kompetenciją yra padaryti prisijungimai prie VĮ „Registų centras“, „Sodros“, Lietuvos darbo biržos, VĮ „Regitra“, Statistikos departamento, Nacionalinės mokėjimų agentūros, Žemės ūkio technikos registro, Gyvūnų registro ir kitų duomenų bazių.

Savivaldybės tarybos posėdžiai tiesiogiai transliuojami per „YouTube“, nes ten paskelbta vaizdo-garso informacija lengvai prieinama, ta informacija labai patogu dalintis socialiniuose tinkluose, ją galima peržiūrėti visuose stacionariuose kompiuteriuose ir nešiojamuose įrenginiuose: kompiuteriuose, planšetėse, telefonuose. Tarybos posėdžių įrašai yra saugomi „YouTube“ ir juos galima bet kada peržiūrėti.

Savivaldybės interneto svetainėje www.birzai.lt nuolat skelbiamos rajono naujienos, teisės aktai, aktuali informacija apie Savivaldybės veiklą, taip pat informacija gyventojams, verslo subjektams, ekonomikos, kultūros, sporto ir kitais klausimais.

Kompiuterių tinklą, visą kompiuterių techniką, informacines sistemas, Savivaldybės interneto svetainę www.birzai.lt prižiūri, administruoja, naudotojus konsultuoja Bendrojo skyriaus informatikos specialistai.

VIDAUS DARBO KONTROLĖ

Savivaldybės kontrolės ir audito tarnyba atlieka išorės finansinį ir veiklos auditą savivaldybės administracijoje, savivaldybės administravimo subjektuose bei savivaldybės kontroliuojamose įmonėse. Kontrolės ir audito tarnybos atliekamo audito išorinę priežiūrą atlieka Valstybės kontrolė.

Savivaldybės administracijos Centralizuotas vidaus audito skyrius, kuris yra tiesiogiai pavaldus ir atskaitingas Savivaldybės administracijos direktoriui, savo veikloje vadovaujasi Vidaus kontrolės ir vidaus audito įstatymo nuostatomis bei kitais teisės aktais, reglamentuojančiais vidaus auditą. Skyrius vykdo nepriklausomą, objektyvią tyrimo, vertinimo ir konsultavimo veiklą Savivaldybės administracijoje, jai pavaldžiuose ir jos valdymo sričiai priskirtuose viešuosiuose juridiniuose asmenyse, siekiant užtikrinti jų veiklos gerinimą.

2015 m. Savivaldybės administracijoje ES fondų ir Savivaldybės lėšomis įdiegta kokybės vadybos sistema, atitinkanti LST EN ISO 9001 standarto reikalavimus.

SSGG ANALIZĖ

STIPRYBĖS

- Savivaldybėje plėtojama strateginio valdymo sistema – rengiami ir atnaujinami strateginiai planai.
- Įdiegtas elektroninės demokratijos paslaugų spektras.
- Sukurta bazinė socialinių paslaugų sistema, vykdoma švietimo reforma.
- Sėkmingai įgyvendinami įvairių sričių projektai.
- Santykinai žemas nedarbo lygis.
- Skatinant verslą, socialiai jautrioms gyventojų grupėms taikomi mažesni fiksuoti pajamų mokesčio dydžiai.
- Gana žemas socialinės pašalpos gavėjų skaičius ir išlaidos socialinėms pašalpoms.
- Aukštas ir didėjantis sporto varžybų ir sveikatingumo renginių dalyvių skaičius.
- Didėjantis Biržų TIC apsilankiusių lankytojų skaičius.

SILPNYBĖS

- Nors ir plėtojama strateginio planavimo ir valdymo sistema, vis dar nepakankamai orientuojamasi į rezultatus.
- Ribotos Savivaldybės investicinės galimybės projektams bendrai finansuoti ir riboti žmogiškieji ištekliai juos įgyvendinti.
- Nėra sistemingai matuojamas gyventojų pasitenkinimas Savivaldybės teikiamomis ir administruojamomis paslaugomis.
- Padidėjęs socialinių paslaugų gavėjų skaičius, išliekantis socialinių paslaugų poreikis.
- Nusidėvėjusi švietimo, sveikatos, sporto ir kultūros įstaigų materialinė bazė.
- Didelė dalis vietinės reikšmės kelių, kuriuose neįrengta asfaltbetonio danga.
- Nepakankamai išplėtotas centralizuoto vandens tiekimo ir nuotekų tvarkymo infrastruktūra.
- Pasenusi Biržų autobusų parko materialinė bazė, naudojama vykdant būtinus visuomenei keleivinio kelių transporto viešųjų paslaugų įsipareigojimus.
- Nepakankamos galimybės Biržuose apgyvendinti dideles grupes turistų, trūksta pramogų.
- Nėra parengta Savivaldybės nuosavybės ir patikėjimo teise valdomo turto valdymo strategija.
- Nepakankamas finansavimas skiriamas paveldo objektų apsaugai.

GALIMYBĖS

- Investicijų projektų įgyvendinimas, panaudojant ES, kitas tarptautines finansinės paramos lėšas ir pritraukiant privatų kapitalą.
- Verslo ir savivaldos bendradarbiavimo plėtojimas bei iniciatyvų skatinimas.
- Socialinių ir sveikatos paslaugų skaičiaus įvairovės ir kokybės didinimas.
- Modernios, racionalios ir efektyvios švietimo sistemos kūrimas.
- Švietimo, sveikatos, sporto ir kultūros įstaigų materialinės bazės gerinimas.
- Transporto tinklo plėtra, eismo saugumo didinimas.
- Gyventojų apklausų organizavimo sistemos įdiegimas, siekiant nustatyti problemas ir tobulintinas sritis.
- Racionalios Savivaldybės nuosavybės ir patikėjimo teise valdomo turto valdymas, naudojimas ir disponavimas juo.
- Autobusų parko ir infrastruktūros atnaujinimas, maršrutų optimizavimas.
- Didesnių turistinių srautų pritraukimas racionaliai panaudojant turimus rekreacinius ir kultūrinius resursus.

GRĖSMĖS

- Sparčiai mažėjantis rajono gyventojų skaičius.
- Didėjanti pensinio amžiaus bei mažėjanti jaunimo ir darbingo amžiaus gyventojų dalis.
- Socialinės apsaugos ir sveikatos priežiūros poreikio ir išlaidų augimas dėl senstančios visuomenės ir sudėtingos ekonominės situacijos.
- Švietimo sistemos išteklių efektyvaus panaudojimo mažėjimas dėl mažėjančio mokinių skaičiaus bendrojo lavinimo mokyklose.
- Dėl nepakankamų investicijų blogėjanti rajono transporto ir inžinerinės infrastruktūros būklė.
- Pasyvus gyventojų požiūris į sveikatos išsaugojimą ir stiprinimą.
- Kultūros paveldo objektų sunykimas dėl nepakankamo finansavimo ir panaudojimo visuomenės poreikiams.
- Sumažėjusi gyventojų perkamoji galia, energetinių išteklių kainų augimas.

BIRŽŲ RAJONO SAVIVALDYBĖS MISIJA
Skatinti ir plėtoti vietos savivaldą, efektyviai vykdyti priskirtas funkcijas, tenkinant savivaldybės bendruomenės viešuosius poreikius ir interesus bei didinant gyvenamosios aplinkos patrauklumą
SAVIVALDYBĖS STRATEGINIAI TIKSLAI, EFEKTO VERTINIMO KRITERIJAI
1 Strateginis tikslas. Gerinti švietimo, sveikatos apsaugos ir socialinės paramos paslaugų kokybę ir prieinamumą
Igyvendinant šį strateginį tikslą vykdoma programa (-os):   1 Programa. Ugdymo kokybės ir mokymosi aplinkos užtikrinimo programa (1 priedas); 2 Programa. Socialinės paramos ir sveikatos apsaugos paslaugų kokybės ir prieinamumo gerinimo programa (2 priedas).   Efekto vertinimo kriterijai: ▪ Mokinių, įgijusių pradinį / pagrindinį / vidurinį išsilavinimą, dalis nuo baigusių atitinkamą programą mokinių skaičiaus (proc.);   ▪ Patenkintų prašymų socialinėms paslaugoms dalis nuo bendro pateiktų prašymų skaičiaus (proc.).
2 Strateginis tikslas. Didinti savivaldybės valdymo efektyvumą, skatinti gyventojų iniciatyvas, kultūrinį ir sportinį aktyvumą
Igyvendinant šį strateginį tikslą vykdoma programa (-os):   3 Programa. Kultūros ir turizmo, sporto, jaunimo ir bendruomenių veiklos aktyvinimo programa (3 priedas); 4 Programa. Savivaldybės pagrindinių funkcijų vykdymo programa (4 priedas).   Efekto vertinimo kriterijai: ▪ Kultūros įstaigų teikiamų paslaugų gavėjų dalis (proc.);   ▪ Organizuotai sportuojančių gyventojų dalis (proc.);   ▪ Prašymų, į kuriuos atsakymai asmenims pateikti per įstatymų nustatytus terminus, dalis (proc.).
3 Strateginis tikslas. Kurti saugią, patrauklią ir patogią gyvenamąją aplinką, skatinti verslo ir žemės ūkio plėtrą
Igyvendinant šį strateginį tikslą vykdoma programa (-os):   5 Programa. Aplinkos apsaugos, verslo rėmimo ir žemės ūkio plėtros programa (5 priedas); 6 Programa. Infrastruktūros objektų plėtros bei priežiūros ir teritorijų planavimo programa (6 priedas).   Efekto vertinimo kriterijai: ▪ Bendrosios žemės ūkio produkcijos vertės pokytis (lyginant su ankstesniais metais) (proc.);   ▪ Verslumo lygis (veikiančių mažų ir vidutinių įmonių skaičius tenkantis 1000-iui gyventojų).

**2020–2022 M. PROGRAMŲ
LĖŠŲ POREIKIS (ASIGNAVIMAI) IR NUMATOMI FINANSAVIMO ŠALTINIAI**

(tūkst. Eur)

Ekonominės klasifikacijos grupės	2020-ųjų m. projektas	2021-ųjų m. projektas	2022-ųjų m. projektas
1. Iš viso asignavimų	40664,7	46258,2	43631,1
1.1. Išlaidoms:	32262,6	35649,1	35626,7
1.1.1. iš jų darbo užmokesčiui	16434,4	18662,6	19694,1
1.2. Turtui įsigyti ir finansiniams įsipareigojimams vykdyti	8402,1	10609,1	8004,4
2. Finansavimo šaltiniai:	40664,7	46258,1	43631,1
2.1. Savivaldybės biudžetas:	26322,8	33546,9	33981,5
2.1.1. Valstybės biudžeto specialioji tikslinė dotacija	8691,3	10285,4	10547,7
iš jos:	0,0	0,0	0,0
2.1.1.1. valstybinėms (perduotoms savivaldybėms) funkcijoms vykdyti	2942,9	3335,5	3406,5
2.1.1.2. mokinio krepšeliui finansuoti	5602,5	5714,7	5903,7
2.1.1.3. tikslinė dotacija iš Valstybės investicijų programos	100,0	1200,0	1200,0
2.1.2. Savivaldybės pajamos iš surenkamų mokesčių	16796,3	22424,2	22664,9
2.1.3. Specialiosios programos lėšos (iš pajamų už suteiktas paslaugas)	835,2	837,3	768,9
2.2. Kiti šaltiniai:	14341,9	12711,2	9649,6
2.2.1. Savivaldybės privatizavimo fondas	0,0	0,0	0,0
2.2.2. Valstybės biudžeto lėšos	6054,4	5295,5	5163,9
2.2.3. ES lėšos	5183,9	3666,3	1779,6
2.2.4. Kelių priežiūros ir plėtros programos lėšos	1675,0	1914,8	1950,0
2.2.5. Privalomojo sveikatos draudimo fondo lėšos	0,0	0,0	0,0
2.2.6. Banko paskolos lėšos (Savivaldybės ilgalaikė paskola)	456,2	1125,7	579,0
2.2.7. Banko paskolos lėšos (Finansų ministerijos suteikta EIB paskola)	0,0	0,0	0,0
2.2.8. Savivaldybei grąžintos (kompensuotos) ankstesniais metais panaudotų paskolų lėšos	328,3	90,1	0,0
2.2.9. Valstybės dotacija (Viešųjų investicijų plėtros agentūra)	644,2	618,9	177,0